

Pojistný obzor

Ročník 88 2011

1

Časopis
českého
pojištnictví

OBSAH

EDITORIAL

NA AKTUÁLNÍ TÉMA

Evropské integrační dilema: Zvýšit centrální dirigismus?	4
Prof. Ing. Jaroslav Daňhel, CSc., Prof. Ing. Eva Ducháčková, CSc.	
EU zavedla novou architekturu dohledu. Co čeká pojišťovny?	6
Mgr. Jan Bouška, Ing. Mgr. Pavel Sýkora	
Výkonný ředitel ČAP: Lepší žádná regulace než špatná	8
Ing. Tomáš Síkora, MBA	

LEGISLATIVA A PRÁVO

Občanský zákoník jako hudba budoucnosti...Vzdálené, nebo blízké?	9
Mgr. Lucie Krejčí	
Sdělení Evropské komise: Pokyny k dohodám o horizontální spolupráci	11
Ing. Jaroslav Mesršmíd, CSc.	
Plán legislativních prací vlády ČR	13
Ing. Jaroslav Mesršmíd, CSc.	
Novinky z legislativy	15
Mgr. Eva Kozojedová	

EKONOMICKÉ INFORMACE

QIS5: Výsledky českých pojišťoven se nevymykají z evropského průměru	16
RNDr. Ing. Iva Justová, PhD., Ing. Miroslav Kotaška	
QIS5: Vyhodnocení studie podle České asociace pojišťoven	18
Mgr. Lucie Kvardová	
Ekonomická krize ještě neskončila. Ukazují výsledky členů ČAP za rok 2010	20
Mgr. Ing. Ondřej Martínek	

POJISTNÉ PRODUKTY

Vývoj a trendy v oblasti katastrofického modelování	22
Vladimír Stejskal	
Pojišťovny aktivně působí v oblasti požární prevence	24
Ing. Pavel Rybář	
Pobyt cizinců v ČR: Novela zákona brání trestné činnosti	26
Redakce	

ZE SVĚTA

Globální oteplování? Není důvod k panice	28
Prof. Ing. Miroslav Kutílek, DrSc.	
Hlavní ekonom Swiss Re: Co čeká pojišťovny v roce 2011?	30
Thomas Hess	

Z DOMOVA

Jaromír Drábek: Důchodová reforma je rozumný kompromis	31
Redakce	
Pojištění vozidel: Únorová kampaň ČAP cílila na řidiče	32
Redakce	
Češi a finanční gramotnost. Kde jsou největší mezery?	34
Ing. Dušan Hradil	
Odborná anketa Pojišťovna roku vstupuje do druhé dekády	37
Ing. Zdeňka Indruchová	

INSURANCE DIGEST

Jaromír Drábek: Pension reform is a reasonable compromise	38
Editorial Office	

Vážení čtenáři,

pojistný trh dosáhl v loňském roce podle čtvrtletních údajů členských pojišťoven ČAP nejvyššího reálného růstu za posledních pět let, po očištění od inflace vzrostl o 6,4 %. To je, i přes stále ještě patrný vliv ekonomické krize, bezesporu dobrá zpráva. Nezbyvá, než si přát, aby se podobný trend přenesl i do roku 2011. Tento vývoj má však kromě pozitiv také svou stinnou stránku. Politická reprezentace získala pocit, že je zapotřebí navýšit dohled nad finančními trhy. A to bez rozdílu! Jak tuto situaci vnímá sektor pojištnictví?

V rubrice „Na aktuální téma“ seznámí čtenáře se svým pohledem na problematiku regulace profesor vysoké školy ekonomické Jaroslav Daňhel. Autoři z České národní banky pak konkrétně vysvětlí, jaké změny pojištnictví

čekají, a na závěr představí stanovisko České asociace pojišťoven její výkonný ředitel Tomáš Síkora.

Co přinese nový občanský zákoník a jak jeho návrh vnímají odborníci v pojištnictvě? O tom informuje Lucie Krejčí v rubrice „Legislativa a právo“. Podle jejího názoru bude sice nový kodex pro běžného člověka srozumitelnější, z hlediska právního však vzbuzuje poměrně velkou míru nejistoty.

„Ekonomické informace“ otvírají autoři Iva Justová a Miroslav Kotaška se zhodnocením výsledků kvantitativní dopadové studie QIS5, jejich text tuto otázku posuzuje z pozice národního regulátora - České národní banky. Stejnému námětu se pak za ČAP věnovala i Lucie Kvardová. Co přinesl rok 2010 českým pojištnictvím? Statistické výsledky okomentuje Ondřej Martínek.

V rubrice „Pojistné produkty“ se Vladimír Stejskal ze společnosti AON Benfield zaměřuje na vývoj katastrofického modelování pro střední a východní Evropu. Tento region trápí časté povodně, ty jarní z loňského roku zasáhly několik zemí současně a způsobily pojištnímu trhu v České republice, Polsku, Maďarsku a na Slovensku celkovou škodu ve výši 516 milionů eur. Rozhovor s Robertem Karešem pak čtenářům přiblíží situaci v oblasti pojištění cizinců. Zde od 1. 1. 2011 platí novela zákona, jež upravuje podmínky pro vstup a pobyt na území České republiky.

Rubrika „Ze světa“ přináší téma, které na první pohled se sférou pojištnictví nesouvisí, v širším kontextu se jí však přímo dotýká. Článek Miroslava Kutíla představuje problematiku globálního oteplování, osekánu od ideologických přívlastků a postavenou na faktech.

Ministr práce a sociálních věcí Jaromír Drábek odpovídá v úvodním příspěvku rubriky „Z domova“ na otázky, které souvisejí se změnami v důchodovém systému. Podle něj je navrhovaná reforma přijatelným kompromisem. Česká asociace pojišťoven se už tradičně věnuje v měsíci únoru osvětovým kampaním ve vztahu k pojištnictví. A ani tento rok nebyl výjimkou. Po předcházejících ročnících, jež byly zaměřeny na životní pojištění a pojištění majetku, přišlo v letošním roce na řadu pojištění vozidel. Finanční gramotnost obyvatel ČR je nízká. Konstatování, které pro nás vyznívá ne příliš lichotivě. Ministerstvo financí společně s odborníky České národní banky vypracovalo společnou studii, v níž byl tento negativní fenomén podroben detailnímu zkoumání. Výsledky průzkumu pak ve svém příspěvku hodnotí Dušan Hradil.

Přeji Vám jarně inspirativní čtení,

Jan Cigánik
šéfredaktor

Dear readers,

According to the quarterly reports of members of the Czech Insurance Association, last year the insurance market reached the highest real growth over the past five years: adjusted for inflation it rose by 6.4%. This is indeed, good news, despite the still distinct impact of the financial crisis. We have no choice but wish for the trend to continue in 2011. However, next to advantages such development also has certain drawbacks. According to political representatives it is necessary to enhance supervision of the financial markets. And without exception! How is this situation perceived in the insurance sector?

In the "Current issues" section Jaroslav Daňhel, Professor of the Prague Economic University, acquaints readers with his view of the regulation issue. Authors from the Czech National Bank explain what specific changes are to be expected in the insurance sector, and in conclusion, ČAP Executive Director Tomáš Síkora introduces the viewpoint of the Czech Insurance Association.

What will bring the new Civil Code and how is the draft Code viewed by specialists in insurance companies? Lucie Krejčí deals with this issue in the "Legislation and Law" section. In her opinion the new Code will be more comprehensible for lay people, but from

legal point of view, it may cause a rather high degree of uncertainty.

Authors Iva Justová and Miroslav Kotaška open the "Economic section" with evaluation of QIS5 results: they approach this issue from the position of the national regulator: the Czech National Bank. Lucie Kvardová takes a look at the same subject on behalf of the Czech Insurance Association. What brought the year 2010 to Czech insurance companies? Ondřej Martínek comments on statistical results.

In the "Insurance products" section Vladimír Stejskal of AON Benfield focused on trends in catastrophic modelling for central and eastern Europe. This region is often troubled by floods, the last year's spring floods hit simultaneously several countries and caused total loss of 516 million eur on the insurance markets in the Czech Republic, Poland, Hungary and Slovakia. An interview with Robert Kareš provides readers information about the insurance of foreigners. Since 1 January 2011, an amendment to the law which stipulates terms for admission to and stay in the Czech Republic, has been in effect.

The "World" section tackles a subject that is not related to the insurance business at first sight but in a broader sense it affects it directly. An article by Miroslav Kutílek presents the

issue of global warming, free from ideological attributes and based on facts.

In an interview opening the following "Home" section, Jaromír Drábek, Minister of Labour and Social Affairs, describes changes related to the reform of the pension system. Traditionally, the Czech Insurance Association devotes the month of February to educational campaigns related to insurance and this year they did not make an exception. In previous years, the focus was on life insurance and property insurance, whereas this year it is on car insurance. Financial literacy of the Czech population is rather low. This statement does not sound too flattering. The Ministry of Finance in cooperation with experts of the Czech National Bank have compiled a joint study in which they subjected this negative present phenomenon to detailed scrutiny. Dušan Hradil assesses results of the survey in his contribution.

I wish you an inspirational spring reading,

Jan Cigánik
Editor-in-Chief

Evropské integrační dilema: Zvýšit centrální dirigismus?

PROF. ING. JAROSLAV DAŇHEL, CSC.
PROF. ING. EVA DUCHÁČKOVÁ, CSC.
VYSOKÁ ŠKOLA EKONOMICKÁ V PRAZE

Důsledky finanční a ekonomické krize by neměly být zneužity k neodůvodněnému a nákladně se rozšiřujícímu dohledu na úkor elementárních ekonomických zákonů.

Vznik krize

Světová ekonomika prošla ve druhé polovině poslední dekády nejprve těžkou finanční krizí, která posléze přerostla v hlubokou krizi reálné ekonomiky. V současné době se projevuje jako závažná krize dluhová. Prvotní impulz k odstartování krizových jevů zavdaly finanční trhy, které pro svou odtrženost od reálného ekonomického fundamentu, vysokou autonomnost a virtualitu ztratily nejvíce ze všech tržních segmentů přirozenou vlastnost vracet se po vychýlení zpět do rovnovážné polohy. Výsledkem je stav, kdy finanční trhy, namísto aby reálné ekonomice sloužily, ji nebezpečně ohrožují. Vedle problémové ideologie „welfare state“, která vybízela k nadspotřebě a masovému zadlužování ve víře dobrého žití bez rizika, přispívalo ke stále vyššímu stupni ekonomické nerovnováhy spekulativní, stádní chování účastníků interakce právě na finančních trzích, jež bylo často v zásadním rozporu s etikou a někdy mělo i charakter podvodného jednání. Virtualita prostředí na finančních trzích souvisela zejména s kreací inovativních finančních instrumentů, které obcházely platnou, ale nedokonalou regulaci, a také se selháním některých tržních institucí, konkrétně ratingových agentur. Ty v době před krizí přestaly plnit úlohu snižování asymetrie informace na trzích odborným a nezávislým hodnocením bonity instrumentů finančního trhu.

cí a spotřebou včas identifikovat a vzniku krize zabránit. Vedle tržního selhání (Smithova neviditelná ruka trhu nezasáhla proti nafukování cenových bublin) se jako neúčinné ukázaly i státní intervence, zejména akty státní regulace, neboť krize vypukla na nejregulovanějším ze všech trhů - trhu bankovním. Ekonomická teorie současnosti je silně ovlivněna zastánci axiomatičtějšího pojetí ekonomie a její vysoké matematizace, zejména ekonomickým guru minulého století prof. Samuelsonem. V aktuálních kontextech ovšem nutno jednoznačně konstatovat, že snaha o vyšší formalizaci a matematizaci ekonomické vědy nepřinesla očekávaný efekt. Jako významné negativum se jeví fakt, že matematické modely nechávají zcela stranou etickou stránku ekonomických

torních projektů Basel pro banky a Solvency pro pojišťovny opírajících se o vysoký stupeň matematizace (matematické zvládnutí rizika). Rovněž posiloval trend mezisektorální integrace a produktové konvergence ve finančních službách (i tato strategie utrpěla v krizi vážné šrámy, banky i pojišťovny se v pokrizové době více soustřeďují na svůj „core“ byznys). V tomto období došlo také k významným změnám v institucionálním uspořádání dohledu, zejména v důsledku reflektování vzniku multifunkčních finančních konglomerátů. V některých evropských zemích došlo k analogickému sloučení specializovaných dohledových institucí nad jednotlivými segmenty finančních trhů (např. Velká Británie, Německo, Belgie, Švédsko, Slovensko atd.). Po živých a někdy kontroverzních diskusích se nakonec

Za nejzávažnější hrozbu pro své fungování považují nadnárodní obchodní společnosti dle průzkumu Global Business Risk Report prováděného společností Ernst & Young státní regulační zásahy.

interakcí, což má za následek zvyšování míry morálního hazardu a negativního výběru. Tato kauzalita pak vyvolává nutnost rozšiřování rámce státní regulace.

k této variantě přiklonila i Česká republika a nutno říci, že se toto uspořádání, kde je veškerý dohled nad finančními trhy svěřen České národní bance, vcelku osvědčuje.

Ekonomické teorie

Krizovými ději utrpělo vážné šrámy i současné paradigma ekonomické vědy. Oba hlavní proudy ekonomické teorie, tedy liberální ekonomická doktrína i keynesiánský státní intervencionismus, se ukázaly neschopné vznikající těžkou nerovnováhu mezi produk-

Basel a Solvency

Připomeňme, že na přelomu milénia exces splasknutí cenové bubliny technologických akcií a s ním související zvýšená volatilita finančních trhů vedly ke snaze „zastabilizovat“ finanční trhy novou architekturou dohledu. Jednalo se zejména o implementaci regula-

Politický tlak

Zásadní проверkou účinnosti uspořádání dohledu v jednotlivých zemích a především pak fungování na matematických modelech postavených regulatorních projektů pro banky a pojišťovny byla poslední finanční a ekonomická krize. V této souvislosti nutno jednoznačně

konstatovat, že zatímco v otázce uspořádání dohledu se neobjevil závažnější problém, z obou stěžejních regulatorních projektů ani jeden nedokázal před začátkem krize indikovat počátky problémů a ani posléze identifikovat symptomy těžce nerovnovážného stavu na finančních trzích. Finanční a ekonomická krize ovšem dala na druhé straně politikům do rukou argument, že je třeba ekonomiky a zejména finanční trhy více a hlavně silněji státem řídit, tedy regulovat tak, aby se krizové situace nemohly opakovat. Výsledkem je politický tlak na extenzivní rozšiřování regulace, nikoliv na její zkvalitnění. Platí to i pro další implementaci regulatorních projektů pro finanční trhy, a to i přes jejich evidentní insuficienci ztlumit nebo dokonce zabránit minulým krizovým jevům.

Struktura dohledových orgánů

S touto strategií souvisí i snaha Evropské komise o významné změny v institucionální struktuře dohledových orgánů. V první zářijové dekádě na zasedání ministrů financí zemí EU došlo ke schválení nových panevropských vrcholných regulatorních orgánů pro finanční trhy. Pro jejich vznik nakonec hlasoval i český zástupce přesto, že stanovisko ČR formulované národním regulátorem finančních trhů – Českou národní bankou – obsahovalo

řadu zásadních výhrad k připravované implementaci nové regulační architektury v EU. Nejzávažnější z nich byla výhrada k opuštění jednoho z nejdůležitějších principů – principu souladu pravomoci a odpovědnosti. Nově vytvořené a nyní i schválené orgány nadnárodního dohledu získávají poměrně rozsáhlé pravomoci, ovšem odpovědnost za defaulty na finančních trzích zůstává na národních regulátorech. Pro Českou republiku je na tom paradoxní zejména skutečnost, že ačkoli byl světový bankovní systém krizí značně destruován, české banky prakticky neměly v krizovém období závažnější problémy a světové a české pojišťovnictví jako konzervativní odvětví zůstalo významněji nezasaženo. Přesto se bude zextenzivnění dohledové politiky českého bankovníctví i pojišťovnictví významně dotýkat.

Garanční požadavky

Se záměrem snížit pravděpodobnost defaultu finančních institucí, a navíc i pod záminkou zvýšit ochranu spotřebitele finančních služeb, jsou na banky a pojišťovny v rámci aplikace matematických modelů zvyšovány kapitálové a další garanční požadavky. To pro banky a pojišťovny znamená zvýšení nákladů, které se nezdá být v adekvaci s předpokládanými přínoisy. Evropská komise nedávno uložila pojišťovnám členských zemí pokračovat bez modernizace v implementaci směrnice

Solvency II, jež vedle zpřísnění požadavku na kapitálovou přiměřenost bude znamenat i zvýšené nároky na transparentnost a reporting, což se může stát likvidačním faktorem pro menší pojišťovny. Banky a pojišťovny jsou těmito opatřeními směřovány k vyšší klientské bezpečnosti (pojišťovny s tím zatím neměly větší problém) s menším morálním hazardem. Na straně druhé to ovšem povede ke snížené efektivnosti se závažným dopadem na další ekonomický růst. V této kontextu nepřekvapuje, že za nejzávažnější hrozbu pro své fungování považují nadnárodní obchodní společnosti dle průzkumu Global Business Risk Report prováděného společností Ernst & Young i nadále státní regulační zásahy. Mezi podnikatelská rizika pro rok 2011 se pak nově zařadila silící role národních vlád. Ve výhledu na rok 2011 se mezi desítku nejvýznamnějších rizik poprvé zařadila tržní rizika. Tento výsledek dle průzkumu naznačuje, že všeobecné obavy například z dalšího vývoje v eurozóně sílí a že trhy jsou nyní mnohem rozkolísanější a různorodější než před nástupem finanční krize.

Zneužití dohledu

Je nepochybné, že pokud finanční trhy ztratily schopnost vracet se po vychýlení zpět do rovnovážné polohy, je jejich regulace, pokud možno co tržně nejkonformnější, nutná. Důvodem pro regulaci je i morální aspekt: spekulativní chování investorů v honbě za zisky, kreace inovativních instrumentů umožňujících obcházení dohledu, selhání ratingových agentur, to vše je dokladem velmi nízké úrovně etiky ekonomických interakcí. Na straně druhé by neměly být důsledky finanční a ekonomické krize zneužity k neodůvodněnému a nákladnému zextenzivňování dohledu, k omezování práv slušných občanů a k vyšší míře improvizace byrokracie na úkor elementárních ekonomických zákonů a také v některých případech i principů demokracie. Koncem minulého roku Evropský parlament definitivně schválil způsob pokračování v implementaci regulatorních projektů a novou podobu finančního dohledu v EU. Její zastánci tvrdí, že zabrání opakování finanční krize z let 2008 a 2009. I když odhlédneme od aspektu, že etiku nerespektujícím subjektům se může znovu podařit extenzivnější regulaci obejít, tvrzení o zabránění vzniku další krize se zdá být z hlediska obecné metodologie věd jako tvrzení přinejmenším kontroverzní, ne-li přímo neopodstatněné. ☒

EU zavedla novou architekturu dohledu. Co čeká pojišťovny?

MGR. JAN BOUŠKA
ING. MGR. PAVEL SÝKORA
ČESKÁ NÁRODNÍ BANKA

O jaké změny se tedy jedná? Na přelomu roku vznikly Evropská rada pro systémová rizika (ESRB)¹, Evropský orgán pro pojišťovnictví a zaměstnanecké penzijní pojištění (EIOPA)², Evropský orgán pro bankovníctví (EBA)³ a Evropský orgán pro cenné papíry a trhy (ESMA)⁴. Bylo by jistě možné zamýšlet se nad tím, zda zřízení nových úřadů bylo tím nejefektivnějším možným opatřením pro zkvalitnění dohledu nad finančními trhy v EU, nebo zda určitou roli při jejich vzniku nemohla hrát také snaha o další centralizaci veřejné moci v rámci EU. Ať tak či onak, nové orgány tu jsou a zůstanou, proto je dobré se s jejich úkoly a pravomocemi alespoň všeobecně seznámit. V tomto článku se zaměříme na ESRB a EIOPA, zejména z pohledu vybraných možných dopadů jejich činnosti na regulované subjekty v pojišťovnictví.

Evropská rada pro systémová rizika (ESRB)

ESRB je odpovědná za makrobezpečnostní dohled nad finančním systémem v rámci Evropské unie. Pojem „makrobezpečnostní dohled“ je v nařízení o ESRB definován pouze nepřímo, jeho cílem má být předcházení systémovým rizikům pro finanční stabilitu v EU a výskytu rozsáhlých problémů na finančním trhu. Za tímto účelem má ESRB shromažďovat a analyzovat informace a identifikovat možná systémová rizika. V případě identifikace významného rizika vydává varování a dále doporučení k nápravným opatřením. Specifickým typem varování je varování určené Radě, která následně může rozhodnout, že nastala mimořádná situace předvídaná v čl. 18 nařízení o ESAs. (ESAs – European Supervisory Authorities, tedy společně EBA, ESMA a EI-

OPA). V takovém případě získávají ESAs určité, níže specifikované, pravomoci.

Ve vztahu k regulovaným subjektům v oblasti pojišťovnictví nemá ESRB žádné přímé pravomoci a o jejich varováních a doporučeních se tyto subjekty zřejmě zpravidla ani nedozví. Varování a doporučení ESRB budou určena především Evropské unii jako celku, členským státům, evropským orgánům dohledu (ESAs) nebo vnitrostátním orgánům dohledu. V některých případech mohou být varování a doporučení zveřejněna.

Evropský orgán pro pojišťovnictví a zaměstnanecké penzijní pojištění (EIOPA)

Na rozdíl od ESRB není EIOPA zcela novým orgánem, ale právním nástupcem Výboru orgánů dozoru nad pojišťovnictvím a zaměstnaneckým penzijním pojištěním (CEIOPS), který však byl vybaven pouze pravomocemi nezávazné povahy.

Vstupem nařízení o zřízení EIOPA (Nařízení) v účinnost dne 1. ledna 2011 došlo k přechodu veškerých práv a povinností CEIOPS na nově zřízenou agenturu EIOPA, která se však od svého předchůdce v mnoha ohledech výrazně odlišuje. Při plnění svých úkolů jedná EIOPA objektivně a nezávisle, ve výlučném zájmu Evropské unie. Tomu odpovídá i její status, kdy EIOPA již není pouhým poradním orgánem Komise, ale samostatnou agenturou s právní subjektivitou, zřízenou přímo evropským právem. EIOPA je tak odpovědná pouze Evropskému parlamentu a Radě. Obecně definovaným cílem EIOPA je ochrana veřejných zájmů přispíváním ke krátkodobé,

Na konci roku 2010, resp. na počátku roku 2011 zahájily svou činnost čtyři nové instituce EU zaměřené na dohled nad finančními trhy. Jaké jsou pravomoci těchto orgánů ve vztahu k pojišťovnictví?

střednědobé i dlouhodobé stabilitě a účinnosti finančního systému v zájmu hospodářství EU, jejích občanů a podniků. Prostřednictvím prosazování jednotné úrovně regulace a dohledu by EIOPA měla přispívat k lepšímu fungování finančního trhu, zajištění jeho integrity, průhlednosti a účinnosti. Jednotná regulace by také měla vést k prosazování rovných podmínek hospodářské soutěže a předcházení regulatorních arbitráží. V neposlední řadě by EIOPA měla přispívat k posílení koordinace dohledu na mezinárodní úrovni a k posílení ochrany spotřebitelů.

EIOPA jako normotvůrce

Zatímco akty CEIOPS měly veskrze nezávaznou povahu, resp. bylo možné se od nich odchýlit, některé akty EIOPA mají závaznou povahu jednak pro národní orgány dohledu, ale nově také pro individuální finanční instituce.

Obecně závazné akty

Nad rámec přispívání do evropského legislativního procesu formou expertních stanovisek z oblasti soukromého pojištění, pojišťovnictví a zaměstnaneckých penzijních fondů je EIOPA nově oprávněna připravovat návrhy tzv. závazných technických norem. Ty mohou mít dvojí podobu, buďto regulační technické normy, nebo prováděcí technické normy. Regulační technické normy, přijímané podle čl. 290 Smlouvy o fungování Evropské unie (TFEU), jsou nelegislativní akty s obecnou působností, kterými se doplňují nebo mění nepodstatné prvky aktu legislativního. Prováděcí technické normy, přijímané podle čl. 291 TFEU, mají povahu prováděcích předpisů, které stanoví jednotné podmínky k aplikaci

^{1/} Nařízení EP a Rady (EU) č. 1092/2010

^{2/} Nařízení EP a Rady (EU) č. 1094/2010

^{3/} Nařízení EP a Rady (EU) č. 1093/2010

^{4/} Nařízení EP a Rady (EU) č. 1095/2010

právně závazných aktů Unie. Pro oba typy technických norem shodně platí, že nepředstavují strategická ani politická rozhodnutí a jejich obsah je vymezen legislativními akty, z nichž vycházejí. EIOPA může Komisi předložit svůj návrh a Komise jej bez vzájemné konzultace nemůže změnit a přijmout v jiné podobě. Technické normy jsou přijímány Komisí formou nařízení nebo rozhodnutí a mohly by ve svém důsledku nahradit část vyhlášek vydávaných Českou národní bankou (ČNB), neboť by v případě nařízení byly přímo aplikovatelné i bez potřeby vydání vnitrostátního právního aktu. V sektoru pojišťovnictví se přijetí prvních technických standardů oče-

Pokyny a doporučení

V oblastech, na které se technické normy nevztahují, má EIOPA k zajištění jednotné aplikace práva EU možnost vydávat obecné pokyny a doporučení, a to i bez přímého zmocnění v evropských právních aktech. Národní orgány dohledu a regulované subjekty mají povinnost vynaložit veškeré úsilí, aby se těmito obecnými pokyny a doporučeními řídily. V případě, kdy tak bude stanoveno v obecných pokynech či doporučeních, musí finanční instituce podávat zprávy, zda se těmito pokyny a doporučeními řídí. Pro případ porušení těchto povinností

šení práva EU, zejména jestliže by nezajistily, aby regulované subjekty plnily požadavky stanovené evropskými předpisy, včetně závazných technických norem, může EIOPA a Komise podniknout vůči vnitrostátním orgánům resp. členským státům určité kroky (zejména vydat konkrétní doporučení adresované orgánu dohledu členského státu). Pokud by navzdory těmto krokům členský stát nadále nezajistil nápravu, potom EIOPA může přijmout individuální rozhodnutí určené přímo finanční instituci, v němž bude vyžadovat přijetí nezbytných opatření ke splnění jejích povinností podle práva EU. Může tak ovšem učinit pouze v případech, kdy se požadavky evropských předpisů přímo vztahují na finanční institu-

Foto: archiv ČAP

kává v souvislosti s obezřetnostním režimem Solvency II (SII). Technické normy by mělo blíže specifikovat a provádět tzv. L2 prováděcí nařízení ke směrnicí SII, které je nyní připravováno Komisí.

Stručný přehled oblastí, u kterých se předpokládá vydání technických norem, lze najít v návrhu směrnice Omnibus II⁶, jež novelizuje rámcovou směrnici SII, a to především s ohledem na změny v architektuře dohledu nad finančním trhem. Návrh předložený Komisí obsahuje zmocnění k vydání technických norem v oblastech všech tří pilířů SII⁶. Dle předpokládaného časového harmonogramu by EIOPA měla do 31. prosince 2011 předložit Komisi ke schválení mj. návrhy následujících technických norem:

- metody a principy určování bezrizikové úrokové míry pro účely diskontování technických rezerv, včetně podmínek pro uplatnění tzv. prémie za nelikviditu;
- podmínky schvalování tzv. doplňkového kapitálu národními orgány dohledu;
- specifikace standardního vzorce pro výpočet solventnostního kapitálového požadavku a aplikace jednotlivých rizikových (pod)modulů;
- obsah a struktura výkazů předkládaných národními orgány dohledu;
- postup pro schvalování interních modelů.

Stanovování pravidel pro dohled i samotný výkon dohledu nad regulovanými subjekty je nezbytné ponechat na úrovni národních států, a to jak v běžných, tak v krizových situacích.

není nicméně přímo v Nařízení stanovena žádná sankce.

Z významných předpokládaných obecných pokynů a doporučení k aplikaci směrnice SII lze zmínit zejména následující:

- vnitřní řídicí a kontrolní systém, včetně „ORSA“;
- bližší požadavky na klasifikaci kapitálu;
- simplifikace standardního vzorce pro výpočet solventnostního kapitálového požadavku;
- výpočet technických rezerv, včetně simplifikací, rizikové přírůžky a užití expertního odhadu;
- definice, identifikace a reporting vnitropodnikových transakcí a koncentrace rizik na úrovni skupiny.

Rozhodovací činnost EIOPA

Mimo obecných pokynů a doporučení disponuje EIOPA také možností vydání individuálních rozhodnutí adresovaných jak orgánu dohledu, tak i jednotlivým regulovaným finančním institucím.

Porušení práva EU

V případech, kdy by vnitrostátní orgány neuplatňovaly evropské předpisy nebo je uplatňovaly způsobem, který se EIOPA bude jevit jako poru-

ce a je to nezbytné pro zachování nebo obnovení neutrálních podmínek pro hospodářskou soutěž na trhu nebo aby bylo zajištěno řádné fungování a integrita finančního systému.

Mimořádná situace

Rada může po konzultaci s Komisí a ESRB přijmout rozhodnutí, kterým určí, že nastala mimořádná situace na finančních trzích. V takové situaci EIOPA může přijímat rozhodnutí přikazující vnitrostátním orgánům členských států určité jednání (v souladu s předpisy EU). Jestliže by vnitrostátní orgány na toto rozhodnutí reagovaly nedostatečně nebo nereagovaly vůbec, může EIOPA přijmout individuální rozhodnutí určené přímo finanční instituci, v němž bude vyžadovat přijetí nezbytných opatření ke splnění jejích povinností podle práva EU. Může tak ovšem učinit pouze v případech, kdy se požadavky evropských předpisů přímo vztahují na finanční instituce a kdy je naléhavě zapotřebí náprava v zájmu obnovy řádného fungování a integrity finančních trhů nebo stability celého finančního systému EU nebo jeho části.

Urovnávání sporů

V případech stanovených evropskými právními předpisy má EIOPA pravomoc urovnávat

⁶ Směrnice Omnibus II je k dnešnímu dni v první fázi evropského legislativního procesu, viz. http://ec.europa.eu/internal_market/finances/docs/committees/supervision/omnibus2/com2011_en.pdf

⁶ Viz pracovní program EIOPA dostupný z <https://eiopa.europa.eu/>

spory mezi orgány dohledu členských států. Její rozhodnutí jsou pro tyto orgány závazná (existují ovšem i situace, kdy členský stát takové rozhodnutí respektovat nemusí, zejm. v případě, že by takové rozhodnutí zasahovalo do fiskálních pravomocí členského státu). Jestliže by vnitrostátnímu orgánu rozhodnutím v mediačním řízení bylo uloženo určité jednání k dosažení souladu s právem EU a vnitrostátní orgán by jej nerespektoval, pak EIOPA může přijmout individuální rozhodnutí určené přímo finanční instituci, v němž bude vyžadovat přijetí nezbytných opatření ke splnění jejích povinností podle práva EU. Může tak ovšem učinit pouze v případech, kdy se požadavky evropských předpisů přímo vztahují na finanční instituce. V návrhu směrnice Omnibus II se s výslovným zmocněním EIOPA k závaznému mediačnímu řízení počítá např. v oblastech spolupráce a výměny informací mezi orgány dohledu, ustanovení orgánu dohledu nad skupinou, schvalování skupinového interního modelu či při schvalování

ozdravného a krátkodobého finančního plánu dceřiných společností v případě neplnění požadavků na solventnostní či minimální kapitálový požadavek.

Dočasný zákaz či omezení finančních činností

V případech a za podmínek stanovených v legislativních aktech EU nebo v případě vyhlášení tzv. mimořádné situace může EIOPA dočasně zakázat či omezit určité finanční činnosti, které ohrožují fungování a integritu finančních trhů či stabilitu celého finančního systému EU nebo jeho části. Zde není dosud jasné, o jaké situace a činnosti by se mohlo jednat. Formulace je velmi široká a může být zřejmě vztažena prakticky na jakoukoliv činnost na finančním trhu. Vydané rozhodnutí EIOPA pravdělně přezkoumává, a to nejméně v tří-

měsíčních intervalech. Přezkum je možné iniciovat také na žádost členského státu.

Pozice České národní banky

ČNB je zastáncem uvážlivého přístupu při stanovování pravomocí evropských orgánů dohledu, včetně EIOPA. Stanovování pravidel pro dohled i samotný výkon dohledu nad regulovanými subjekty je nezbytné ponechat na úrovni národních států, a to jak v běžných, tak v krizových situacích. Rozhodování o regulaci finančních trhů členských států z jediného evropského centra může mít negativní důsledky na lokální úrovni. ČNB proto nepodporovala přidělení některých pravomocí ESAs a z téhož důvodu je i nadále věnována výrazná pozornost návrhu směrnice Omnibus II, na jejímž připomínkování se ČNB aktivně podílí. ☒

Výkonný ředitel ČAP: Lepší žádná regulace než špatná

REDAKCE, ČESKÁ ASOCIACE POJIŠŤOVEN

Pohled výkonného ředitele České asociace pojišťoven Tomáše Síkory na problematiku regulatorních opatření ze strany Evropské unie.

Jsem přesvědčen, že většina regulatorních opatření přicházejících z Evropské unie je až na výjimky pro pojišťovnický byznys velmi svazující a přináší jen navýšení nákladů v systému, což v konečném důsledku zvedá ceny produktů. Samozřejmě že některá legislativní ustanovení EU mají svoji kvalitu a jsou prospěšná. Myslím si však, že regulatorní kroky z posledního období, ať už uskutečněné nebo plánované, jsou spíše motivované snahou politiků zalíbit se voličům a nemají žádný racionální podtext. Když se na celou problematiku podíváme ze stránky institucionální, tak hlavní změna leží v přetvoření evropského orgánu dohledu CEIOPS na EIOPA. Proměna s sebou přináší i výrazné navýšení pravomocí této nové instituce, což je podle mě velký zásah do kompetencí národních orgánů dohledu. Ty sice ponесou hlavní část odpovědnosti za dění na daném trhu, nařízení a rozhodnutí však budou přicházet z Frankfurtu, kde EIOPA sídlí. Co se týká aktuálních legislativních návrhů Evropské komise, tak zmíním typický pří-

klad, kdy politici a úředníci nevidí rozdíly a specifika jednotlivých finančních sektorů. Jde o uvažované zavedení Pojistných garančních schémat (Insurance Guarantee Schemes), jež mají spotřebitelům poskytnout ochranu výplaty závazků, jestliže je pojišťovna není schopna plnit. Podle mého názoru se jedná o „nápad“, který v pojišťovnictví postrádá jakýkoli smysl. Pojišťovny i orgány dohledu totiž mají mnoho nástrojů, kterými dostatečnou stabilitu pojišťoven velmi pečlivě sledují a vyhodnocují. Technické rezervy, kapitál i struktura aktiv jednotlivých pojišťoven jsou monitorovány téměř denně. Jakékoli vybočení z pravidel bezpečnosti by zcela jistě znamenalo včasný zákrok ze strany orgánů dohledu, který by rozhodně proběhl dříve, než by bylo nutné využít fondů pro odškodnění klientů problematické pojišťovny. Stabilitu trhu má navíc podpořit také implementace nové směrnice Solvency II do národních legislativ, jež se plánuje na 1. leden 2013. V tomto kontextu je třeba zdůraznit, že podle výsledků kvantitativní dopadové studie QIS5 je na pravidla regulace v rámci směrnice Solvency II připravena drtivá většina českých pojišťoven. Obecně je potřeba při návrzích regulace mít na zřeteli, že pojišťovnictví finanční

Tomáš Síkora

krizi nezpůsobilo. Žádná z českých ani evropských společností neměla během posledních dvou let větší problémy. Přesto má být tato sféra zasažena stejně tvrdou regulací jako bankovníctví. Je proto velmi důležité si uvědomit zásadní fakt - označování viníků finanční krize bez rozlišení jednotlivých sektorů a hledání nástrojů pro eliminaci „kolektivní viny“ ve svém důsledku vytvoří zbytečný náklad pro spotřebitele. Škoda, že tento populismus není běžný občan schopen prohlédnout. ☒

Občanský zákoník jako hudba budoucnosti... Vzdálené, nebo blízké?

MGR. LUCIE KREJČÍ
PŘEDSEDKYNĚ PRACOVNÍ SKUPINY PRO OBČANSKÝ ZÁKONÍK
ČESKÁ ASOCIACE POJIŠŤOVEN

Málokterý právní předpis byl v rámci své přípravy předmětem tolika diskusí a připomínek jak ze strany laické veřejnosti, tak ze strany odborníků, jako návrh nového občanského zákoníku.

Proces přípravy

Novinové články, televizní zpravodajství či internetové odkazy nás dnes zaplavují informacemi o připravovaném občanském zákoníku. Tím se vytváří dojem nového tématu. Kdo však proces přípravy tohoto kodexu soukromého práva sleduje dlouhodoběji, tak ví, že nový občanský zákoník představuje deset let legislativních prací týmu profesora Eliáše. Již v roce 2008 se tento kodex přiblížil legislativnímu procesu v Poslanecké sněmovně Parlamentu ČR, avšak vzhledem k politickým změnám nebyl projednáván. V rámci této fáze přípravy se pojišťovny prostřednictvím České asociace pojišťoven velmi aktivně účastnily připomínkového řízení, a to zejména v pasážích týkajících se pojištění, náhrady majetkové a nemajetkové újmy a obchodního zastoupení, a připravily k celé této oblasti téměř sto připomínek. Části z nich bylo vyhověno, další z nich pak byly předkladateli zákona podrobněji vysvětleny a doplněny praktickými dopady.

Nevyslyšené připomínky ČAP

Také v roce letošním ČAP uplatnila celou řadu připomínek. Ne všechny samozřejmě byly z důvodů koncepčních nebo jiného právního názoru přijaty, nicméně lze konstatovat, že podíl ČAP a členských pojišťoven na úpravách zejména ustanovení o pojištění byl nezanedbatelný. Jednou ze zásadních koncepčních připomínek, které bohužel vyhověno nebylo, je ponechání právní úpravy pojištění v samostatném zákoně. Tento návrh České asociace pojišťoven je odůvodněn zejména nutnou stabilitou právní úpravy pojištění (zejména s ohledem na délku závazků, které v rámci něj vznikají), transparentností samostatné právní úpravy pro spotřebitele, možností pružněji reagovat na povinné změny vyplývající

například z legislativy EU a v neposlední řadě novou úpravou fungující méně než deset let, jejíž zavedení do praxe si vyžádalo mnoho úsilí a nákladů a o které je možné směle říci, že se osvědčila. Ani přes tyto argumenty pravděpodobně nelze předpokládat takovou koncepční změnu, jež by ponechala v platnosti (byť např. s dílčími úpravami) stávající zákon o pojistné smlouvě.

Pojistný zájem

Zmiňme se o některých dalších podstatných změnách, které mohou mít zásadnější dopad, ačkoliv to na první pohled nemusí být zřejmé. Jedno ze sporných ustanovení představuje právní úprava pojistného zájmu, jeho vymezení, určení, kdo jej má nebo může mít (a to nejen ve vztahu k vlastnímu životu, zdraví či majetku) a důsledky jeho zániku či neexistence. Vymezení stanovené zákonem by představovalo nutnost další úpravy v provozních systémech pojišťoven. Navíc by se jednalo o zcela individuální zánik pojištění podle okolností nejen daného případu, ale také např. podle osobních, pracovních, smluvních a jiných vazeb. V neposlední řadě nelze vyloučit spekulativní využití tohoto institutu ze strany pojistníků.

Povinné pojištění

Další série připomínek byla vypracována k ustanovením zákona upravujícím povinná pojištění. Navrhovaná právní úprava např. obsahuje ustanovení, podle něhož „pojistiteli vzniká právo odstoupit od smlouvy nebo vypovědět povinné pojištění jen tehdy, připouští-li to jiný zákon“. Tato textace navozuje dojem a na straně pojistitelů důvodně vzbuzuje obavu, že by pojistitel byl oprávněn povinné pojištění vypovědět (nebo od něj odstoupit) pouze pokud by to jiný zákon explicitně umožňoval. Taková úprava by podle

našeho názoru představovala omezení pojistitele v jednom z jeho základních práv, a to rozhodnout o dalším trvání pojistného vztahu.

Odmítnutí pojistného plnění

Změnou proti dnešní právní úpravě, jejíž dopad do fungování pojištění by mohl mít nedozírné následky, představuje vypuštění obecného práva pojistitele odmítnout pojistné plnění, pokud oprávněná osoba uvedla při uplatňování práva na plnění z pojištění vědomě nepravdivé nebo hrubě zkreslené údaje týkající se rozsahu pojistné události nebo podstatné údaje týkající se této události zamlčela. Pojistitel tedy nebude povinen pojistné plnění poskytnout pouze v rozsahu, v jakém prokáže toto klamavé jednání. Zbývající část pojistného plnění bude povinen vyplatit. Kromě roviny kompenzační (kompenzace znevýhodněného postavení pojistitele) plní dnes toto ustanovení zejména prevenční účel v oblasti pojistného podvodu.

Nové ustanovení

K ustanovením o pojištění nelze závěrem neuvést jedno nové ustanovení determinující proces uzavírání pojistných smluv. Zákon v § 2731 stanoví, že „musí-li si pojistitel být při uzavírání pojistné smlouvy vědom nesrovnalostí mezi nabízeným pojištěním a zájemcovými požadavky, upozorní ho na ně. Přitom se vezme v úvahu, za jakých okolností a jakým způsobem se smlouva uzavírá, jakož i to, je-li druhé straně při uzavírání smlouvy nápomocen zprostředkovatel nezávislý na pojistiteli“. Jak je z textace zřejmé, pojistitel jako „odborník“ je povinen vyhodnotit soulad zájemcových požadavků a jím nabízeného pojištění, a v případě nesrovnalostí na ně zájemce aktivně upozornit. Toto ustanovení by se také, ačkoliv to není explicitně uvedeno, vztaho-

Ačkoliv výhodou nového občanského zákoníku má být větší srozumitelnost pro běžného člověka, z hlediska právního ho odborníci vnímají s poměrně velkou mírou nejistoty.

valo na případy, kdy je pojistná smlouva uzavírána zástupcem pojistitele, tedy např. pojišťovacím agentem.

Náhrada škody na zdraví a chybějící vyhláška

Pokud se jedná o další oblasti právní úpravy nového občanského zákoníku, je až paradoxní, že prakticky celý národ ví o navrhované úpravě „odškodnění ztráty radosti z dovolené“, avšak o úpravě skutečného „odškodňování“ je povědomí veřejnosti podstatně nižší, ačkoliv představuje větší zásah do života člověka a navrhované změny jsou poměrně zásadní. Zcela odlišnou úpravu představuje určování výše náhrady škody při ublížení na zdraví a při usmrcení. Nový občanský zákoník v této oblasti pouze stanovuje škůdci povinnost odčinit při ublížení na zdraví „újmu poškozeného peněžitou náhradou, vyvažující plně vytrpěné bolesti a další nemajetkové újmy“. Zásadní změnou, která však z textace zákona nevyplývá, je skutečnost, že zákon nebude doprovázet jako v dnešní době vyhláška, jež by poskytovala základní parametry pro odškodňování bolesti a ztížení společenského uplatnění (řečeno současnou terminologií). Nebude tedy existovat žádný prováděcí předpis, který by poskytl základní vodítko pro odškodňování této tolik subjektivní kategorie náhrady škody. Návod či pomůcka v tomto směru nepředstavuje ani poslední věta uvedeného ustanovení, která pro případ, že nelze výši náhrady takto určit, stanoví jako subsidiární pravidlo „zásady slušnosti“. Takto vágní pravidla mohou vést k tomu, že alespoň zpočátku bude velká část nároků posuzována soudy, protože pojistitelé nebudou schopni bez jakéhokoliv vodítka vyčíslit náhradu této škody.

Odškodňování „duševních útrap“

Za podstatným způsobem rozšiřující lze také považovat právní úpravu odškodňování utrpení, „duševních útrap“, v případě usmrcení osoby (dnes upraveno § 444 odst. 3 OZ). Stávající právní

úprava přiznávala náhradu škody pouze zákonem vymezeným osobám, a to s pevně stanovenou výší odškodného. Návrh občanského zákoníku zrušil pevně stanovenou výši odškodného a výši náhrady škody upravuje jako „peněžitou náhradu plně vyvažující utrpení“, rozšířil okruh osob, jimž vzniká toto právo na odškodnění a spojil vznik tohoto práva nejen s usmrcením, ale také se „zvlášť závažným ublížením na zdraví“.

Náhrada nemajetkové újmy

Zcela specifickým a novým právním institutem je náhrada nemajetkové újmy v případě, že „škůdce způsobil újmu protiprávním činem, zejména porušil-li z hrubé nedbalosti důležitou právní povinnost, anebo způsobil-li újmu úmyslně z touhy ničit nebo z jiné pohnutky zvlášť zavrženíhodné“. Pokud to odůvodňují zvláštní okolnosti, ukládá zákon škůdci nahradit v takovém případě též nemajetkovou újmu každému, kdo způsobenou újmu důvodně pocítuje jako osobní neštěstí, které nelze odčinit. Z vymezení předmětného ustanovení vyplývá, že by se náhrady této škody mohl domáhat např. širší okruh příbuzných, přátelé, sousedé, spolupracovníci, členové sportovních týmů či zájmových sdružení apod.

Naturální restituce

Změnu v odpovědnosti za škodu představuje také základní koncepce náhrady škody na věci, kdy prioritou je uvedení do předešlého stavu. Nový zákon náhradu škody formou peněz podmiňuje pouze skutečností, že uvedení do předešlého stavu není „dobře možné“, nikoliv současně hlediskem účelnosti. Tedy i v případě, kdy bude oprava věci sice možná, ale neúčelná a neekonomická (např. tzv. totální škoda na vozidle), má poškozený právo na náhradu škody uvedením věci do předešlého stavu.

Rozsáhlejší změny než v roce 2005

Výše uvedená ustanovení návrhu nového občanského zákoníku demonstrují, že změny, které

budou pojišťovny v souvislosti s ním v oblasti pojištění a náhrady škody čekat, nejsou zanedbatelné. Uvedli jsme si však pouze některá z nich, z hlediska právního podstatná a z hlediska dopadu do fungování pojištění zásadní. Jak si mnozí z nás pamatují, pojištění prošlo zásadní legislativní změnou v době poměrně nedávné v souvislosti s přijetím zákona o pojistné smlouvě. Změny, které nás čekají v důsledku přijetí nového občanského zákoníku, jsou nesrovnatelně rozsáhlejší. Zákon o pojistné smlouvě byl připravován v součinnosti s pojišťovnami, a tedy výklad zákona byl, alespoň z hlediska první aplikace, poměrně jednoduchý. Občanský zákoník používá nové pojmy a nechává poměrně široký prostor pro výklad, a to včetně soudního výkladu. Ačkoliv tedy jeho výhodou má být větší srozumitelnost pro běžného člověka, z hlediska právního v něm spatřujeme poměrně velkou míru nejistoty. Změny navíc nebudou provázet pouze oblast pojištění. Nový občanský zákoník je základním kodexem soukromého práva, který zahrnuje celou řadu jiných otázek dnes upravených občanským zákoníkem, ale také otázky upravené doposud samostatnými právními předpisy např. rodinného práva, obchodního práva apod. Změna se tedy bude týkat prakticky všech útvarů pojišťoven a bude zahrnovat např. i smluvní vztahy jiné než pojistné či nemovitostní záležitosti. Z hlediska pojištění nová úprava představuje třetí systém správy pojištění (vedle pojistných smluv uzavřených podle stávajícího občanského zákoníku a pojistných smluv uzavřených podle zákona o pojistné smlouvě). Bude také docházet k prolínání občanského zákoníku do pojistných smluv uzavřených dříve. Bez ohledu na to, jakým právním předpisem se bude řídit pojistná smlouva, životní situace, k nimž se pojištění bude vztahovat, např. nabytí majetku, dědění, zajištění závazků, ale i náhrada škody se budou v některých případech řídit již novým zákoníkem.

Stejně podmínky pro všechny

Nastíněné navrhované změny právní úpravy a jejich rozsah tedy jistě odůvodňují podrobnější sledování průběhu legislativního procesu nového občanského zákoníku a postupnou přípravu kapacit, a to jak personálních, tak technických, finančních a v neposlední řadě časových, na tuto změnu, pokud bude realizována (navrhována je účinnost od 1. 1. 2013). Nespornou, ale drobnou výhodou ve srovnání s přijetím zákona o pojistné smlouvě je, že změny v roce 2004 se týkaly zejména pojišťoven. Pokud bude nový občanský zákoník přijat, stojíme na stejné startovní čáře všichni. ☒

Sdělení Evropské komise: Pokyny k dohodám o horizontální spolupráci

ING. JAROSLAV MESRŠMÍD, CSC.
SPECIALISTA LEGISLATIVNÍ SEKCE
ČESKÁ ASOCIACE POJIŠŤOVEN

Článek přináší informace o pokynech, jež stanovují zásady pro posuzování dohod mezi soutěžiteli týkajících se horizontální spolupráce. Pro konkrétnější představu příspěvek nabízí i dva příklady.

V Pojistném obzoru č. 2/2010 byl zveřejněn článek „Nová bloková výjimka pro pojišťovnictví“, jehož cílem bylo vyložit základní ustanovení nového nařízení č. 267/2010 o použití čl. 101 odst. 3 smlouvy o fungování Evropské unie na určité kategorie dohod, rozhodnutí a jednání ve vzájemné shodě v odvětví pojišťovnictví a vymezit změny ve srovnání s předchozím nařízením č. 358/2003. Tou základní změnou je, že nařízení č. 267/2010 obsahuje výjimku ze zákazu dohod mezi soutěžiteli pouze pro oblast společných kompilací, tabulek a studií a pro oblast společného krytí určitých druhů rizik. Nejsou v něm již zahrnuty dvě oblasti obsažené v nařízení č. 358/2003, a to vzory a modely všeobecných pojistných podmínek a zabezpečovací opatření (zařízení). V článku byly zmíněny důvody, které Komisi vedly k této změně, a rovněž záměr Komise zveřejnit pro tyto dvě nezahrnuté oblasti na podzim 2010 výkladová pravidla. Dne 14. 12. 2010 byla vydána tisková zpráva Komise, že příslušné pokyny byly již schváleny. Dne 14. 1. 2011 byly v Úředním věstníku EU zveřejněny pod názvem „**Sdělení Komise – Pokyny k použitelnosti článku 101 Smlouvy o fungování Evropské unie na dohody o horizontální spolupráci**“ (2011/C 11/01) – dále jen „sdělení“ nebo „pokyny“. Tím pádem je možné navázat na předchozí výše uvedený článek a stručně charakterizovat přístupy Komise k posuzování horizontálních dohod zvláště v pojišťovnictví.

Účel a oblast působnosti pokynů

Z rozsáhlého úvodu ke sdělení vyplývá, že pokyny stanovují zásady pro posuzování podle článku 101 Smlouvy o fungování Evropské unie dohod mezi podniky, rozhodnutí sdružení podniků a jednání ve vzájemné shodě (dále jen „dohody“) týkajících se horizontální spolupráce. Ta nastává tehdy, jestliže dohody jsou uzavřeny mezi skutečnými a potenciálními soutěžiteli. Účelem těchto pokynů je stanovit analytický rámec pro nejběžnější druhy dohod o horizontální spolupráci. Tento rámec je založen především na právních a ekonomických kritériích, která pomohou analyzovat dohodu o horizontální spolupráci a souvislosti této dohody.

Oblast působnosti tohoto sdělení vyplývá z jeho obsahu:

1. Úvod
2. Obecné zásady pro posouzení výměny informací z hlediska hospodářské soutěže
3. Dohody o výzkumu a vývoji
4. Dohody o výrobě
5. Dohody o nákupu
6. Dohody o obchodním využití
7. Standardizační dohody

Podstata obecného přístupu

Změnu do posuzování dohod mezi soutěžiteli přineslo nařízení Rady (ES) č. 1/2003 ze dne

16. prosince 2002 o provádění pravidel hospodářské soutěže stanovených v článcích 81 a 82 Smlouvy. Podle článku 2 tohoto nařízení spočívá důkazní břemeno na základě článku 101 odst. 3 na podniku či podnicích, které uplatňují výhodu plynoucí z tohoto ustanovení.

Použití pravidla výjimky podle čl. 101 odst. 3 podléhá čtyřem kumulativním podmínkám, dvěma pozitivním a dvěma negativním:

- dohoda musí přispět ke zlepšení výroby nebo distribuce výrobků nebo k podpoře technického či hospodářského pokroku, tj. vést k růstu efektivnosti,
- omezení musí být nezbytná k dosažení těchto cílů, tj. růstu efektivnosti,
- spotřebitelé musí mít přiměřený podíl na výhodách z toho vyplývajících, tj. růst efektivnosti, včetně růstu kvalitativní efektivnosti, dosažený nezbytnými omezeními musí být dostatečně přenesen na spotřebitele, takže těm jsou přinejmenším vynahrazeny omezující účinky dohody; nepostačuje proto pouze efektivnost, která svědčí stranám dohody; pro účely těchto pokynů zahrnuje pojem „spotřebitelé“ potenciální a/nebo skutečné zákazníky stran dohody,
- dohoda nesmí stranám umožnit vyloučit hospodářskou soutěž ve vztahu k podstatné části produktů, které jsou těmito dohodami dotčeny.

Je nutno však zdůraznit, že posouzení podle článku 101 se skládá ze dvou kroků. Nezbytným krokem podle článku 101 odst. 1 je rovněž hodnocení, zda dohoda mezi podniky má za cíl omezení hospodářské soutěže nebo má či může

Účelem pokynů je stanovit analytický rámec pro nejběžnější druhy dohod o horizontální spolupráci. Ta nastává tehdy, jestliže dohody jsou uzavřeny mezi skutečnými a potenciálními soutěžiteli.

mít skutečné nebo potenciální omezující účinky na hospodářskou soutěž.

Přínosem **sdělení** je, že vymezuje například konkrétní způsoby omezení hospodářské soutěže:

- být výhradní v tom smyslu, že se omezuje možnost stran soutěžit navzájem nebo se třetími osobami jako nezávislé hospodářské subjekty nebo jako strany jiných, konkurenčních dohod,
- vyžadovat, aby strany přispěly takovými aktivy, že jejich rozhodovací nezávislost je znatelně snížena,
- ovlivňovat finanční zájmy stran takovým způsobem, že jejich rozhodovací nezávislost je znatelně snížena. Pro posouzení jsou důležité jak finanční zájmy s ohledem na dohodu, tak i finanční zájmy, pokud jde o ostatní strany dohody.

Význam sdělení pro pojišťovací činnost

Pojišťovníctví, resp. vzorů a modelů všeobecných pojistných podmínek a zabezpečovacích opatření (zařízení) se konkrétně týká kapitola 7 - Standardizační dohody. Také v této kapitole jsou uvedeny definice, relevantní trhy, je zde specifikováno posouzení podle článku 101 odst. 1 a odst. 3 i již zmíněný růst efektivnosti apod.

Je velmi záslužné, že je tato kapitola doplněna o příklady, z nichž dva se týkají pojišťovníctví. Je účelné vzhledem k významu této věci je uvést níže v plném znění:

Normy v pojišťovníctví

Situace: „Skupina pojišťoven se dohodne na nezávazných normách pro instalaci určitých bezpečnostních zařízení (například součástí a vybavení, které mají zabránit ztrátám a snížit je, a systémy tvořené těmito prvky). Tyto nezávazné normy stanovené pojišťovnami a) jsou schváleny s cílem vyřešit zvláštní potřebu a pomoci pojistitelům při řízení rizika a nabízejí pojistné odpovídající riziku; b) jsou projednány se subjekty instalujícími tato zařízení (nebo jejich zástupci) a k jejich názorům je přihlédnuto před dokončením norem; c) jsou příslušným sdružením pojišťoven zveřejněny ve vyhrazené části internetových stránek, takže každý subjekt instalující tato zařízení nebo jiná zúčastněná strana k nim mají snadný přístup.

Analýza: Proces stanovování těchto norem je transparentní a zajišťuje zapojení zúčastněných

stran. Výsledek je mimoto na přiměřeném a nediskriminačním základě snadno dostupný všem subjektům, které k němu chtějí mít přístup. Pokud norma nemá negativní účinky na navazující trh (například kvůli vyloučení určitých subjektů instalujících tato zařízení prostřednictvím velmi specifických a neodůvodněných požadavků na instalaci), není pravděpodobné, že povede k omezujícím účinkům na hospodářskou soutěž. I kdyby však normy vedly k omezujícím účinkům na hospodářskou soutěž, zdá se, že by byly splněny podmínky stanovené v čl. 101 odst. 3. Normy napomohou pojistitelům při analýze rozsahu, v jakém instalace takovýchto systémů sníží příslušné riziko a zamezí ztrátám, takže mohou řídit rizika a nabídnout pojistné odpovídající riziku. S výhradou určitých námitek, které se týkají navazujícího trhu, by mohly zajistit rovněž vyšší efektivnost u subjektů instalujících tato zařízení a umožňují jim dodržovat jeden soubor norem pro všechny pojišťovny namísto zvláštního testování každou pojišťovnou. Mohou rovněž spotřebitelům usnadnit změnu pojistitele. Mohou být prospěšné rovněž pro menší pojistitele, kteří nemusí mít dostatečnou kapacitu pro zvláštní testování. Pokud jde o ostatní podmínky čl. 101 odst. 3, zdá se, že nezávazné normy nepřekračují to, co je nezbytné k dosažení dotyčného růstu efektivnosti, že přínosy budou přeneseny na spotřebitele (některé z nich přinesou dokonce spotřebitelům prospěch) a že omezení nepovedou k vyloučení hospodářské soutěže.“

Standardní podmínky usnadňující porovnávání produktů různých společností

Situace: „Vnitrostátní sdružení v pojišťovníctví distribuuje nezávazné standardní podmínky pro smlouvy o pojištění domácností. Tyto podmínky neuvádějí výši pojistného, úroveň pojistného krytí nebo nadměrné platby hrazené pojištěnými osobami. Tyto podmínky neukládají úplné pojistné krytí, včetně rizik, jimž není současně vystaven značný počet pojistníků, a nevyžadují, aby pojistníci získali u téhož pojistitele krytí různých rizik. Ačkoliv standardní pojistné podmínky používá většina pojišťoven, ne všechny jejich smlouvy obsahují stejné podmínky, jelikož ty jsou přizpůsobeny individuálním potřebám každého klienta, a proto fakticky neexistuje standardizace pojistných produktů nabízených spotřebitelům. Standardní pojistné podmínky spotřebitelům a spotřebitelským organizacím umožňují porovnat pojistky nabízené jednotlivými pojistiteli. Na stanovení standardních pojistných podmínek se podílelo sdružení spotřebitelů. Tyto podmínky

jsou rovněž k dispozici novým účastníkům, a to na nediskriminačním základě.

Analýza: Tyto standardní pojistné podmínky souvisí spíše se složením konečného pojistného produktu. Pokud by tržní podmínky a jiné faktory prokazovaly, že by mohlo existovat riziko omezení rozmanitosti produktů v důsledku používání těchto standardních pojistných podmínek pojišťovnami, bylo by takovéto možné omezení pravděpodobně vyváжено růstem efektivnosti, například snazším porovnáním podmínek nabízených pojišťovnami ze strany spotřebitelů. Tato srovnání zase usnadní změnu pojišťoven, a tudíž zvýší hospodářskou soutěž. Pro spotřebitele představuje výhodu rovněž změna poskytovatelů a vstup konkurentů na trh. Skutečnost, že se na tomto procesu podílelo sdružení spotřebitelů, může v určitých případech zvýšit pravděpodobnost přenesení efektivnosti, z níž nemají spotřebitelé automaticky prospěch. Standardní pojistné podmínky pravděpodobně rovněž sníží transakční náklady a usnadní vstup pojistitelů na různé zeměpisné trhy a/nebo trhy produktů. Mimoto se nezdá, že by omezení přesahovala to, co je nezbytné k dosažení stanoveného růstu efektivnosti, a hospodářská soutěž nebude omezena. Je proto pravděpodobné, že budou splněna kritéria stanovená v čl. 101 odst. 3.“

Po přečtení těchto příkladů je zřejmé, že soutěžitelé mohou vlastní projekt/dohodu konfrontovat s příslušným příkladem a získat potřebnou jistotu. Lze dokonce zaujmout názor, že většina tzv. technických směrnic vydávaných asociacemi pojistitelů k požární bezpečnosti či prevenci odcizení pravděpodobně vyhoví tomuto příkladu, a tím také požadavkům evropského práva.

Závěr

U dohod mezi soutěžiteli je vždy rozhodující jejich vlastní individuální posouzení dohody. Je na nich totiž podle nařízení č. 1/2003 důkazní břemeno. Individuální hodnocení se týká též blokové výjimky pro pojišťovníctví (tj. nařízení č. 267/2010), která dává pojistitelům větší právní jistotu než výše uvedené **sdělení**, nemluvě o jiných dohodách nekrytých ani nařízením, ani sdělením **Komise**. Z preambule k nařízení č. 267/2010 jasně vyplývá, že pokud Komise nebo orgán pro hospodářskou soutěž příslušného členského státu zjistí určité negativní dopady na hospodářskou soutěž, tak mohou výhodu plynoucí z nařízení odejmout.

Pokud jde o vzorové pojistné podmínky a zabezpečovací opatření/zařízení, lze k individuálnímu posouzení využít sdělení, což též dává určitou právní jistotu. ☒

Plán legislativních prací vlády ČR

ING. JAROSLAV MESRŠMID, CSC.
SPECIALISTA LEGISLATIVNÍ SEKCE
ČESKÁ ASOCIACE POJIŠTOVEN

Plán legislativních prací vlády pro rok 2011 obsahuje celkem 171 legislativních úkolů, z toho 20 návrhů věcných záměrů zákonů a 39 návrhů zákonů.

Vláda ČR schválila na svém zasedání dne 26. 1. 2011 plán legislativních prací vlády na rok 2011 a výhled legislativních prací vlády na léta 2012 až 2014. Kromě těchto dvou dokumentů je přílohou usnesení vlády č. 69 ještě přehled implementačních prací vlády a výhled implementačních prací vlády na rok 2011 a další léta. Jak se uvádí v příslušné tiskové zprávě vlády, do plánu a výhledu byly promítnuty legislativní úkoly, které vyplývají z programového prohlášení vlády, úkoly vyplývající z legislativních závazků ČR k Evropské unii i legislativní úkoly vycházející z vlastních potřeb příslušných orgánů. Například plán pro rok 2011 obsahuje celkem 171 legislativních úkolů, z toho 20 návrhů věcných záměrů zákonů a 39 návrhů zákonů.

V níže uvedené tabulce jsou zahrnuty pouze ty návrhy, které se dotýkají přímo nebo nepřímo pojišťovnictví. Z přehledu lze vyvodit závěr, že legislativní úkoly pro rok 2011 jsou rozsáhlé a vzhledem k značnému počtu například návrhů věcných záměrů zákonů budou náročné věcně i kvalitativně.

Dá se předpokládat, že v průběhu tohoto roku bude s největší pravděpodobností plán podle aktuálních potřeb doplňován. Jeví se, že například návrhy v oblasti důchodové reformy nejsou kompletní. Stojí též za zmínku, že v průběhu roku 2011 bude intenzivně připravován například návrh novely zákona č. 277/2009 Sb.,

Ilustrační foto: archiv ČAP

o pojišťovnictví, kterým má být implementována rámcová směrnice 2009/138/ES Solvency II. Vládě ČR má být ovšem tento návrh předložen až v prvním čtvrtletí 2012. Jinými slovy, zájemcům o tuto problematiku lze doporučit, aby se

seznámili s kompletními dokumenty, plánem i výhledem, jež lze nalézt na:
http://racek.vlada.cz/usneseni/usneseni_web-test.nsf/web/cs?Open&2011&01-26

Plán legislativních prací vlády ČR na rok 2011 (výťah)

Předkladatel	Název materiálu	Předložení vládě (měsíc/rok)
PV, SÚJB	Věcný záměr atomového zákona	1. 11
PV, ZVLP	Návrh zákona, kterým se mění zákon č. 101/2000 Sb., o ochraně osobních údajů a o změně některých zákonů, ve znění pozdějších předpisů	3. 11
PV, ÚOHS	Návrh zákona, kterým se mění zákon č. 143/2001 Sb., o ochraně hospodářské soutěže, ve znění pozdějších předpisů	7. 11
PV, ÚOHS	Návrh zákona, kterým se mění zákon č. 273/1996 Sb., o působnosti ÚOHS, ve znění pozdějších předpisů	10. 11
MV	Návrh zákona o kontrole	6. 11
MV	Návrh zákona o soukromých bezpečnostních službách	6. 11

Legislativa a právo

Předkladatel	Název materiálu	Předložení vlády (měsíc/rok)
MV	Návrh věcného záměru právní úpravy vstupu a pobytu cizinců na území ČR ¹	8. 11
MV	Návrh zákona, kterým se mění zákon č. 499/2004 Sb., o archivnictví a spisové službě a o změně některých zákonů, ve znění pozdějších předpisů	9. 11
MF	Návrh zákona, kterým se mění zákon č. 325/2004 Sb., o dani z přidané hodnoty, ve znění pozdějších předpisů	5. 11
MF	Návrh zákona o příjmových daních	5. 11
MF	Návrh zákona, kterým se mění zákon č. 563/1991 Sb., o účetnictví, ve znění pozdějších předpisů	6. 11
MF	Návrh zákona, kterým se mění zákon č. 38/2004 Sb., o pojišťovacích zprostředkovatelích a s likvidátorech pojistných událostí, ve znění pozdějších předpisů	9. 11
MF	Věcný záměr zákona o některých podmínkách nabízení, zprostředkování a poskytování finančních služeb a o finančním poradenství (zákon o distribuci finančních služeb)	12. 11
MSP	Návrh občanského zákoníku	4. 11
MSP	Návrh zákona o obchodních společnostech a družstvech	4. 11
MSP	Návrh zákona o mezinárodním právu soukromém	4. 11
MSP	Věcný záměr zákona o znalcích	8. 11
MSP	Návrh zákona, kterým se mění zákon č. 312/2006 Sb., o insolvenčních správcích, ve znění pozdějších předpisů	12. 11
MPSV	Návrh zákona, kterým se mění zákon č. 155/1995 Sb., o důchodovém pojištění, ve znění pozdějších předpisů	1. 11
MPSV	Návrh zákona, kterým se mění zákon č. 435/2004 Sb., o zaměstnanosti, ve znění pozdějších předpisů ²	2. 11
MPSV	Návrh nařízení vlády, kterým se mění nařízení vlády č. 290/1995 Sb., kterým se stanoví seznam nemocí z povolání	3. 11
MPSV	Návrh zákona, kterým se mění zákon č. 187/2006 Sb., o nemocenském pojištění, ve znění pozdějších předpisů	4. 11
MD	Návrh zákona, kterým se mění zákon č. 361/2000 Sb., o provozu na pozemních komunikacích a o změnách některých zákonů (zákon o silničním provozu), ve znění pozdějších předpisů	5. 11
MD	Návrh zákona, kterým se mění zákon č. 56/2001 Sb., o podmínkách provozu vozidel na pozemních komunikacích, ve znění pozdějších předpisů	8. 11
MZ	Návrh zákona, kterým se mění zákon č. 48/1997 Sb., o veřejném zdravotním pojištění, ve znění pozdějších předpisů	1. 11
MZ	Věcný záměr zákona o zdravotních pojišťovnách	6. 11
MZ	Návrh zákona o zdravotních službách a podmínkách jejich poskytování	6. 11
MZ	Návrh zákona o specifických zdravotních službách	6. 11
MZ	Návrh zákona o zdravotnické záchranné službě	6. 11
MZ	Návrh zákona, kterým se mění zákon č. 48/1997 Sb., o veřejném zdravotním pojištění, ve znění pozdějších předpisů	6. 11
MŽP	Návrh zákona, kterým se mění některé zákony v oblasti ukládání oxidu uhličitého do přírodních horninových struktur	2. 11
MŽP	Návrh nařízení vlády o finančním zajištění podle zákona o předcházení ekologické újmě a její nápravě	5. 11
MŽP	Návrh věcného záměru zákona o odpadech	9. 11
MMR	Návrh zákona, kterým se mění zákon č. 137/2006 Sb., o veřejných zakázkách, ve znění pozdějších předpisů	2. 11
MMR	Návrh zákona, kterým se mění zákon č. 137/2006 Sb., o veřejných zakázkách, ve znění pozdějších předpisů	6. 11

Přehled použitých zkratk:

PV – předseda vlády; **SÚJB** – Státní úřad pro jadernou bezpečnost; **ZVLP** – zmocněnec vlády pro lidská práva; **ÚOHS** – Úřad pro ochranu hospodářské soutěže; **MV** – místopředseda vlády a ministr vnitra; **MF** – ministr financí; **MPO** – ministr průmyslu a obchodu; **MSP** – ministr spravedlnosti; **MPSV** – ministr práce a sociálních věcí; **MD** – ministr dopravy; **MZ** – ministr zdravotnictví; **MŽP** – ministr životního prostředí; **MMR** – ministr pro místní rozvoj

¹⁾ V současné době jsou projednávány návrhy následujících směrnic:

- a) Návrh směrnice Evropského parlamentu a Rady o jednotném postupu pro podávání žádostí o jediné povolení k pobytu a práci na území členského státu pro státní příslušníky třetích zemí a o společném souboru práv pracovníků z třetích zemí oprávněně pobývajících v některém členském státě
- b) Návrh směrnice Evropského parlamentu a Rady o podmínkách vstupu a pobytu státních příslušníků třetích zemí za účelem sezonního zaměstnání
- c) Návrh směrnice Evropského parlamentu a Rady o podmínkách vstupu a pobytu státních příslušníků třetích zemí na základě převedení v rámci společnosti

²⁾ Nutnost urychlené implementace podle příslušného právního aktu EU

Novinky z legislativy

OBDOBÍ OD 1. 11. 2010 DO 31. 1. 2011

MGR. EVA KOZOJEDOVÁ
PŘEDSEDKYNĚ ČESKÉ SEKCE MEZINÁRODNÍHO SDRUŽENÍ PRO POJISTNÉ PRÁVO (AIDA)

Mgr. Eva Kozojedová

Foto: archiv autorky

1. Nález Ústavního soudu č. 310/2010 Sb., ve věci návrhu na zrušení § 89 věty druhé zákona č. 120/2001 Sb. o soudních exekutorech a exekuční činnosti (exekuční řád) a o změně dalších zákonů, ve znění zákona č. 347/2007 Sb. Ústavní soud zamítl návrh na zrušení § 89 věty druhé exekučního řádu, když zároveň konstatoval, že v případě zastavení exekuce pro nemajetnost povinného je povinnost oprávněného hradit paušálně určené či účelně vynaložené náklady exekutorovi závislá na posouzení jeho míry zavinění na zastavení exekuce. **Účinnost 15. 11. 2011**

2. Zákon č. 346/2010 Sb., kterým se mění zákon č. 586/1992 Sb., o daních z příjmů, ve znění pozdějších předpisů, a další související zákony. Jedná se o nejdůležitější novelu zákona o daních z příjmů za rok 2010, která obsahuje prorazpočtová opatření přijatá v režimu legislativní nouze. Zákon mj. novelizuje § 8 odst. 7 zákona o daních z příjmů, který upravuje základ daně pro zdanění zvláštní sazbou u čerpání z pojištění osob v jeho průběhu. Do 31. 12. 2010 byl za základ daně považován jiný příjem z pojištění osob, snížený o zaplacené pojistné. Pojišťovna tedy pro stanovení základu daně odečetla veškeré zaplacené pojistné bez ohledu na jeho plátce (častým případem je příspěvek zaměstnavatele na životní pojištění zaměstnance). Nově se základ daně snižuje pouze o pojistné zaplacené poplatníkem (tzn. pojistníkem). Toto platí pouze pro případy čerpání příjmu z pojištění, které nezpůsobuje jeho zánik. V případech pojistného plnění spojeného s ukončením pojištění nadále zůstává základem daně příjem snížený o zaplacené pojistné (bez ohledu na osobu plátce). Zároveň dochází k terminologické úpravě v poslední větě § 8 odst. 7, když se slovo odbytné nahrazuje slovem odkupné.

Účinnost 1. 1. 2011 (vybraná ustanovení 1. 5. 2011 a 1. 1. 2012)

3. Zákon č. 347/2010 Sb., kterým se mění některé zákony v souvislosti s úspornými opatřeními v působnosti Ministerstva práce a sociálních věcí. Novelou zákoníku práce se prodlužuje na přechodné období let 2011-2013 doba, v níž

poskytuje zaměstnavatel zaměstnancům při dočasné pracovní neschopnosti náhradu mzdy, platu nebo odměny z dohody o pracovní činnosti, a to ze současných 14 dnů na 21 dnů. Shodně se na 21 dnů prodlužuje doba zákazu zrušení pracovního poměru ve zkušební době v případě dočasné pracovní neschopnosti. Dále byla nově stanovena pod sankcí neplatnosti povinná písemná forma pro dohody o pracích konaných mimo pracovní poměr. **Účinnost 1. 1. 2011**

4. Vyhláška č. 383/2010 Sb. o kolkových známkách. Vyhláška ruší a nově stanoví podobu kolkových známek, jejich barvy, hodnoty, používání a náležitosti jejich evidence. Dosavadní kolkové známky lze použít do konce tohoto roku, dnem 1. 1. 2012 pozbývají platnosti. Poté lze nepoškozené a nepoužité kolkové známky vyměnit v poměru 1:1. **Účinnost 1. 1. 2011.**

5. Zákon č. 408/2010 Sb. o finančním zajištění. Nová právní úprava finančního zajištění byla přijata v návaznosti na směrnici Evropského parlamentu a Rady 2009/44/ES ze dne 6. května 2009, kterou byla novelizována směrnice o finančním zajištění 2002/47/ES. Východiskem je proto stávající právní úprava finančního zajištění, která je dále zpřesňována a odstraňují se např. terminologické a systematické nedostatky. Zákon stanoví postup při zajišťování pohledávek na základě smlouvy, kterou se sjednává finanční zajištění, stanoví okruh osob oprávněných sjednat finanční zajištění, jejich práva a povinnosti a další otázky související s finančním zajištěním. **Účinnost 1. 1. 2011.**

6. Vyhláška č. 422/2010 Sb., kterou se mění vyhláška č. 194/2010 Sb., o stanovení podrobností užívání a provozování informačního systému datových schránek. Vyhláška upřesňuje přípustné formáty datové zprávy dodávané do datové schránky. **Účinnost 1. 1. 2011**

7. Zákon č. 423/2010 Sb., kterým se mění zákon č. 137/2010 Sb., o veřejných zakázkách, ve znění pozdějších předpisů. Novela mění rozsah kvalifikačních požadavků dodavatele, když upouští od některých kvalifikačních požadavků či je zmír-

ňuje (např. se ruší povinnost předkládat seznam zaměstnanců, kteří v posledních 3 letech pracovali u zadavatele). **Účinnost 30. 12. 2010**

8. Úřední sdělení České národní banky ze dne 10. prosince 2010 k výkonu činnosti na finančním trhu: Kvalitativní požadavky související s výkonem činnosti – základní informace. Úřední sdělení obsahuje základní informace ke kvalitativním požadavkům v souvislosti s výkonem činnosti pro osoby působící na finančním trhu (tedy i pojišťovny). Příloha č. 2 obsahuje základní cíle, prvky a parametry řídicího a kontrolního systému včetně příkladů. Příloha č. 3 se pak věnuje uznávaným standardům a jejich uplatňování.

Účinnost 10. 12. 2010

9. Aktualizované „Stanovisko č. 1/2005 Činnost pojišťovacích zprostředkovatelů a oznamovací povinnost“ zveřejnil Úřad pro ochranu osobních údajů (dále ÚOOÚ) dne 2. února 2011. Oproti předchozí aktualizaci z června 2009 bylo zpřesněno a šířeji specifikováno, kdy je pojišťovací zprostředkovatel správcem a kdy zpracovatelem osobních údajů. Pokud si pojišťovací zprostředkovatel o své vůli vybírá potenciální zájemce o uzavření pojistné smlouvy a zpracovává jejich osobní údaje, tak je správcem osobních údajů. Uvedené však neplatí, pokud pojišťovací zprostředkovatel provádí příslušné činnosti na základě pokynu a s osobními údaji, které mu za tímto účelem poskytl v souladu s příslušnou smlouvou pojišťovna, anebo tehdy, kdy v souladu s takovou smlouvou zpracovává osobní údaje pro pojišťovnu. V takovém případě je v postavení zpracovatele osobních údajů. Ohledně oznamovací povinnosti podle § 16 zákona o ochraně osobních údajů v případě činnosti pojišťovacího zprostředkovatele nadále platí, že jedná-li se o činnosti vyplývající ze zákona č. 38/2004 Sb., které pojišťovací zprostředkovatel činí v postavení správce osobních údajů, vztahuje se na něj výjimka z oznamovací povinnosti podle § 18 odst. 1 písm. b) zákona o ochraně osobních údajů. ☒

QIS5: Výsledky českých pojišťoven se nevymykají z evropského průměru

RNDR. ING. IVA JUSTOVÁ, PHD.
ING. MIROSLAV KOTAŠKA
ČESKÁ NÁRODNÍ BANKA

Na podzim minulého roku proběhla v rámci příprav implementace režimu Solvency II dopadová studie QIS5. Článek autorů z České národní banky shrnuje její výsledky za český pojistný trh.

Úvod

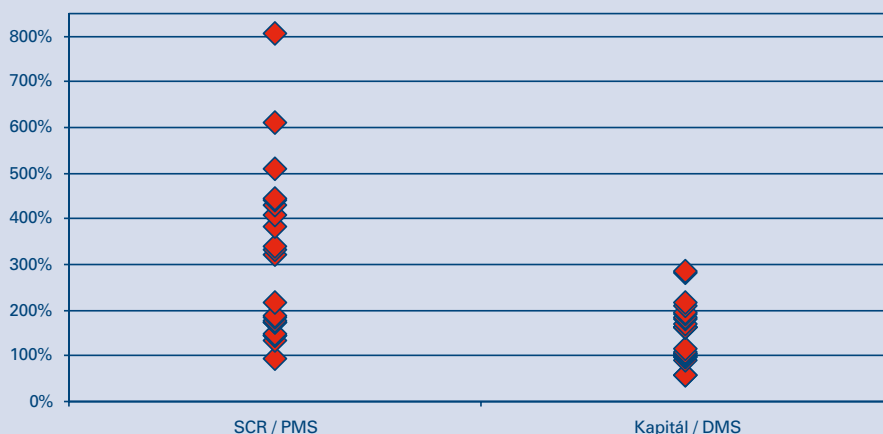
Hlavním cílem posledního kola dopadové studie bylo zejména ověření kalibrace standardního vzorce pro výpočet kapitálových požadavků pojišťoven, jejíž výše byla v návaznosti na finanční krizi roku 2008 velmi intenzivně diskutována jak v České republice, tak na celoevropské úrovni. Od QIS4 se současná studie lišila např. zcela novým přístupem k výpočtu katastrofických rizik a dále se soustředila i na sběr dat pro možnost rekalibraci zdravotního a neživotního upisovacího rizika.

Účast

Na úvod je třeba upozornit, že účast v QIS5 byla zcela dobrovolná a ne všechny pojišťovny poskytly všechna požadovaná data. Oproti poslednímu kolu studie došlo k dalšímu nárůstu v počtu účastníků – na evropské úrovni se QIS5 zúčastnilo celkem přes 2000 pojišťoven ze všech 30 států EHP, což představovalo 68 % všech evropských pojišťoven. V České republice se do páté kvantitativní studie zapojilo celkem 23 pojišťoven, jeden další účastník poskytl pouze odpovědi na kvalitativní dotazník. Česká národní banka neobdržela žádná data týkající se výsledků pojišťovacích skupin. Následující tabulka ukazuje rozdělení účastníků podle velikosti a podle provozovaných odvětví včetně podílu na trhu životního a neživotního pojištění.

Graf č. 1

Porovnání kapitálových požadavků, porovnání dostupného kapitálu.

Pozn.: V zájmu zachování přehlednosti nebyl jeden ukazatel SCR/PMS větší než 1000 % brán v úvahu.

Shrnutí kvantitativních výsledků

Solventnostní kapitálový požadavek SCR vzrostl v průměru na 258 % oproti současné požadované míře solventnosti (pouze jedna pojišťovna uvedla SCR nižší než její současný kapitálový požadavek). Tento nárůst byl částečně kompenzován zvýšením dostupného kapitálu na průměrných 152 %. Grafické znázornění obou těchto změn pro jednotlivé účastníky je uvedeno v grafu č. 1. Celkově pak solventnostní poměr v průměru klesl ze současných 376 % na 222 % (u výše zmíněných ukazatelů nebyla

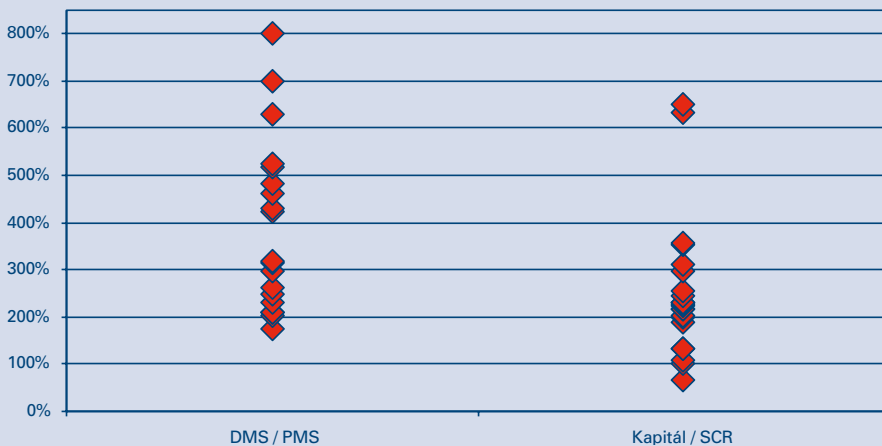
brána v úvahu omezení minimální výší garančního fondu ani absolutním minimem kapitálového požadavku). Mezi českými účastníky se tentokrát objevila jedna pojišťovna, jejíž kapitál byl nižší než vykázaný SCR (důvodem byla zřejmě odlišná interpretace některých postupů). V grafu č. 2 je porovnávána současná solventnostní pozice a solventnostní pozice dle QIS5 pro české účastníky.

Hodnota technických rezerv vypočtená novou metodikou stejně jako v předchozích studiích poklesla – v průměru o 24 %. V některých segmentech životního pojištění se často objevovala i záporná hodnota (především u investičního

	Malé pojišťovny	Střední pojišťovny	Celkem účastníků (celkem trh)		Celkový podíl na trhu	Z toho univerzální pojišťovny
Životní pojišťovny	4	0	4 (5)	Životní pojištění	99,5 %	90,5 %
Univerzální pojišťovny	5	7	12 (13)	Neživotní pojištění	94,4 %	91,1 %
Neživotní pojišťovny	7	0	7 (17)			

Pozn. Členění dle velikosti bylo shodné s QIS4. V České republice nespadá žádná pojišťovna do kategorie velká.

Graf č. 2
Solventnostní pozice účastníků.

Pozn.: V zájmu zachování přehlednosti nebyly čtyři ukazatele DMS/PMS vyšší než 1000 % brány v úvahu.

životního pojištění). Technické rezervy byly také nově počítány za použití tzv. prémie za nelikviditu. Konkrétní aplikace u některých produktů působila pojišťovnam problémy a někteří účastníci také požadovali její zvýšení pro CZK. Poměr rizikové přírážky k celkovým technickým rezervám pak dosahoval přibližně 10 %. V grafu č. 3 je pro ilustraci ukázáno, jak se u jednotlivých pojišťoven změnila výše technických rezerv v porovnání s jejich současnou účetní hodnotou.

Zvýšená pozornost byla věnována také kapitálu, a to zejména hybridním instrumentům, na které se mají vztahovat případná přechodná období. Účastníci měli uvést detailní informace o jednotlivých používaných nástrojích. Čeští účastníci však podobně jako v předchozí studii vykazali drtivou většinu vlastních zdrojů z Tier 1, přičemž mezi nejvýznamnější složky patřil základní kapitál, nerozdělené zisky a rozdíly z přecenění podle Solvency II. Žádná pojišťovna neměla kapitál klasifikovaný do Tier 2, tři účastníci vykazali zanedbatelnou sumu Tier 3, která v souladu s technickou specifikací představovala odložené daňové pohledávky.

Solventnostní kapitálový požadavek se počítal pomocí základního SCR, který spočíval v agregaci dílčích kapitálových požadavků pomocí předepsané korelační matice. K němu se dále přičetl kapitálový požadavek k operačnímu riziku a výsledek se následně upravil o schopnost odložených daní a budoucích nezaručených podílů na zisku absorbovat ztráty. Největší podíl na kapitálových požadavcích mělo neživotní pojistné riziko (zejména pak katastrofické riziko, konkrétně riziko povodní), tržní riziko (zde má největší podíl akciové riziko) a životní pojistné riziko (s velkým vlivem rizika stornovosti). Podíl rizika selhání protistrany v porovnání s QIS4 po-

měrně výrazně vzrostl (zřejmě z důvodu odlišné metodologie). Naopak riziko nehmotných aktiv bylo téměř nulové. Rozklad průměrného SCR je znázorněn v grafu č. 4.

Součástí QIS5 byla i analýza výsledků interních modelů pojišťoven. Data poskytnutá jedním českým účastníkem poukazují na odlišnou strukturu výpočtu kapitálového požadavku spočívající např. v zahrnutí dalších rizik, která standardní vzorec neobsahuje. Přestože se některé dílčí kapitálové požadavky značně lišily, výsledný SCR byl zhruba ve stejné výši jako při použití standardního přístupu. Z odpovědí zaslaných dalšími dvěma účastníky vyplývá, že i oni plánují pro výpočet SCR používat interní model vyvinutý na úrovni mateřské společnosti.

Výpočet minimálního kapitálového požadavku MCR opět spočíval v kombinovaném přístupu

s dolním limitem 25 % a horním limitem 45 % SCR. Výsledek bylo dále potřeba porovnat s absolutním minimem MCR, které je směrnici stanoveno na 2,2, resp. 3,2 mil. eur podle provozovaných odvětví. Všechny zúčastněné pojišťovny měly kapitál výrazně vyšší než celkový MCR (průměrný poměr kapitálu k MCR činil 676 %). Pro informaci lze dodat, že MCR v průměru odpovídal 82 % současných požadavků na kapitál (které jsou kombinací PMS a minimální výše garančního fondu).

Shrnutí kvalitativních odpovědí

Vedle kvantitativních dotazníků zaslalo celkem 20 účastníků odpovědi na kvalitativní otázky. V rámci těchto dotazníků měli účastníci mimo jiné možnost vyjádřit se k použité metodologii, k výpočetní náročnosti a navržené kalibraci.

Ve většině odpovědí se objevila kritika přílišné komplexnosti některých navrhovaných výpočtů. Jednalo se zejména o výpočet rizika selhání protistrany, určení rizikové přírážky v technických rezervách a o aplikaci ekvivalentního scénáře. Problematický byl také výpočet očekávaných zisků z budoucího pojistného (EPIFP), který pojišťovny označily za velmi komplikovaný až neproveditelný. Celkově EPIFP tvořily necelou třetinu dostupného kapitálu a je zřejmé, že jejich případná překlasifikace do Tier 3 by měla značné dopady na solventnostní pozici českých pojišťoven.

Velkou odezvu vzbudila také definice „ohrazení kontraktu“ (contract boundary), podle níž pojišťovna určuje, jaké finanční toky zahrnout do výpočtu technických rezerv

Graf č. 3
Změny v hodnotě technických rezerv oproti současnému stavu.

Pozn.: V zájmu zachování přehlednosti nebyl jeden ukazatel ŽP nižší než -20 % brán v úvahu.

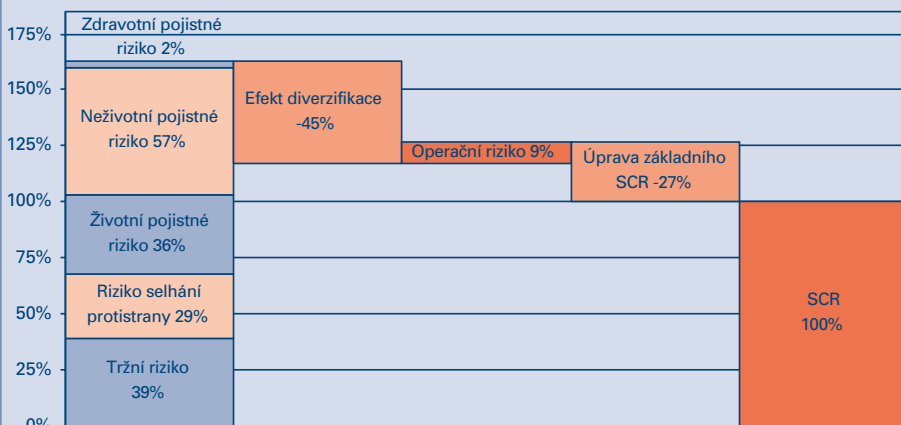
a kapitálového požadavku. Definice použitá v technické specifikaci byla často označována za nejednoznačnou a její interpretace byla mezi účastníky odlišná, což vedlo zejména v případě produktů, jako je investiční životní pojištění nebo neživotní připojištění, k různorodým výsledkům s velkým dopadem na kapitál. Podobně je nutné sjednotit přístup k úpravám základního SCR, především v souvislosti s absorpční schopností odložených daní, bez jejíhož zohlednění by byl SCR přibližně o 20 % vyšší.

Někteří účastníci poukazovali na příliš vysokou kalibraci kapitálového požadavku k riziku povodní a na možné nadhodnocení rizika storen, které představovalo dominantní složku životního pojistného rizika. Kritika se také snesla na výpočet katastrofických rizik v neživotním (a zdravotním) pojištění, který předpokládá jinou strukturu dat, než jakou české pojišťovny používají.

Závěr

Obecně lze nad výsledky českých účastníků konstatovat, že se nijak výrazně nevymykají z evropského průměru. Stejně tak se zaslané

Graf č. 4
Rozklad průměrného SCR.

Pozn.: Uvedené hodnoty jsou vztaženy k výslednému SCR.

přípomínky shodují s reakcí pojišťoven z ostatních zemí – různé problémy jsou pouze pocítovány s rozdílnou intenzitou. Je zřejmé, že do budoucna bude potřeba na evropské úrovni vypracovat detailnější návody a jednoznačné instrukce, aby se omezila nekonzistence ve vykazovaných údajích.

Česká národní banka děkuje českým pojišťovnám za účast v QIS5 a věří, že se díky této studii účastníci blíže seznámili s novými regulačními pravidly a že jim pomohla lépe se na ně do budoucna připravit. Česká národní banka očekává, že pojišťovny, které se QIS5 neúčastnily, tuto přípravu již také započaly. ☒

QIS5: Vyhodnocení studie podle České asociace pojišťoven

MGR. LUCIE KVARDOVÁ
PRACOVNÍ SKUPINA SOLVENCY II
ČESKÁ ASOCIACE POJIŠŤOVEN

Česká asociace pojišťoven shromáždila výsledky QIS5 za účelem vypracování vlastního shrnutí a vyhodnocení dopadů nově navrhované regulace Solvency II na český pojistný trh.

Datum implementace režimu Solvency II se nezdá být příliš blízko. Navzdory tomu, že se pojišťovny pilně připravují na přechod do nového režimu, jehož oficiální datum účinnosti se pravděpodobně odloží na 1. ledna 2013, mezi dohledovými orgány stále ještě probíhají rozsáhlé diskuse o finální podobě nových pravidel. Jednou z nejdiskutovanějších oblastí konceptu Solvency II je změna výpočtu kapitálového požadavku a kalibrace standardního vzorce pro jeho výpočet. Za tímto účelem proběhla od srpna do října minulého roku pátá kvantitativní dopadová studie (QIS5) pod zášti-

tou evropského výboru dohledových orgánů (CEIOPS¹⁾). Souhrnné mezinárodní výsledky studie zveřejněné v březnu 2011 mají za cíl pomoci určit přesné nastavení jednotlivých požadavků a najít rovnováhu mezi důkladnou regulací a praktičností.

Zpřístupnění výsledků QIS5

Česká asociace pojišťoven (ČAP) se do studie QIS5 nepřímou zapojila. K již tradičnímu semináři se zástupci České národní banky se přidal

projekt sběru dat. Projekt organizovaný ČAP proběhl za podpory společnosti Deloitte. Jeho cílem byl sběr, agregace a zpřístupnění výsledků QIS5 jednotlivým pojišťovnám českého pojistného trhu. V minulých letech byly konsolidované výsledky kvantitativních dopadových studií společností dostupné s významným zpožděním v rámci souhrnných výsledků a v nedostatečné úrovni detailu. ČAP tímto projektem umožnila členským společnostem porovnání vlastního postavení v rámci celého odvětví. Cílem ČAP byla také snaha získat podrobné informace o dopadu navrhované regu-

¹⁾ Počínaje 1. lednem 2011 byl CEIOPS nahrazen Evropským orgánem pro pojišťovnictví a zaměstnanecké penzijní pojištění (EIOPA).

lace Solvency II na český pojišťný trh. Získání takovýchto informací je klíčové pro zajištění dostatečné úrovně ochrany pojistníka a rovnováhy na pojišťném trhu v Evropě.

Cíle projektu

Uveřejnění konsolidovaných dat a tržních poměrových ukazatelů umožnilo členským pojišťovnám vzájemně porovnat tržní parametry, své pořadí na trhu, srovnání s maximální a minimální hodnotou individuálního ukazatele apod. Celkově se projektu zúčastnilo pět neživotních, čtyři životní a devět smíšených pojišťoven, což odpovídá 83,7 % předepsaného pojištění na českém trhu. Každá ze zúčastněných společností vyplnila, spolu se spreadsheetem s výsledky za rok 2009, také kvalitativní dotazník, který poodkryl oblasti, na které by se pojišťovny mohly v přípravách na režim Solvency II zaměřit.

Speciální pozornost projektu byla věnována oblasti dopadu prémie za nelikviditu na výši pojišťných závazků a na kapitálovou pozici pojišťného trhu. Tyto a další informace umožní porovnání výsledků s ostatními členskými státy EU či následné prosazování změny implementačních opatření u Evropské komise (EK). Test, při němž byla hodnota prémie za nelikviditu nastavena na úrovni stanovené pro závazky v eurech, se ukázal jako vhodný pro porovnání s ostatními členy EU.

Zhodnocení výsledků projektu ČAP

Vlastní kapitál:

Na základě výsledků vyplývá, že více než 99,98 % vlastního kapitálu je tvořeno kapitálem nejvyšší kvality, tj. tzv. Tier 1. Potvrdilo se, že rozhodnutí o zahrnutí budoucích zisků z budoucího pojištění (EPIFP) do Tier 1 bude mít významný dopad na kapitálovou pozici pojišťného sektoru. To potvrzují i komentáře CEA (viz níže). Naproti tomu výsledky citlivostních testů ukázaly, že dopad prémie za nelikviditu na Tier 1 není tak velký, jak se původně očekávalo. ČAP v tomto případě obdržela od jednácti společností z celkových osmnácti zúčastněných pojišťoven alternativní výpočet prémie za nelikviditu.

Úprava (přecenění) technických rezerv:

Důležitou součástí vlastního kapitálu pro české pojistitele je přecenění technických rezerv a s tím související budoucí zisky z budoucího

pojištění (EPIFP). V průměru jedna třetina Tier 1 kapitálu je tvořena EPIFP, neboli kapitálová pozice českých pojišťoven bude významně ovlivněna tím, do které skupiny kapitálu bude EPIFP umístěn.

Výpočet EPIFP je z metodického pohledu relativně obtížně uchopitelný. Součástí výpočtu je i předpoklad, že všechny smlouvy jsou stornované. V realitě to ale není vždy možné a v souladu s realitou modely některých společností tuto možnost neobsahují. Navíc pojišťovny různě interpretovaly pojem Platnosti smlouvy, tj. „Contract boundaries“, a výsledky tím byly poznamenány. Pokud by aplikace byla plně v souladu s technickou specifikací, projevil by se to i ve výsledcích studie.

Standardní kapitálový požadavek:

- Základní kapitálový požadavek (BSCR) je o téměř 20 % vyšší než SCR. K následnému snížení dochází po aplikaci odložené daně a vlivem technických rezerv. Odložená daň nebyla napříč jednotlivými pojišťovnami aplikována konzistentně. Velkého významu tato položka nabývá u velkých společností.
- Pět společností počítalo úpravu pro odloženou daň a technické rezervy modulárním přístupem. Sedm společností odevzdalo výsledky pomocí obou přístupů (modulární

Reakce CEA: „Výsledky QIS5 prozrazují, že úprava implementačních opatření je nezbytná!“

a scénářový) s tím, že u modulárního přístupu byl zaznamenán o 5 % vyšší SCR než v případě přístupu pomocí scénářů.

- Medián operačního rizika odpovídal 7 % SCR.
- Pět společností počítalo BSCR jiným než scénářovým způsobem, ačkoliv byl tento způsob požadován technickou specifikací.

Následující tabulky zobrazují rozložení individuálních rizik v rámci BSCR u zúčastněných smíšených, životních a neživotních pojišťoven:

Smíšené pojišťovny (vážený průměr)		% BSCR
1.	Neživotní upisovací riziko	31,29%
2.	Životní upisovací riziko	25,43%
3.	Tržní riziko	25,25%
4.	Riziko selhání protistrany	16,55%
5.	Zdravotní upisovací riziko	1,21%
6.	Riziko nehmotných aktiv	0,28%

*) Významnou část tržního rizika tvoří riziko koncentrace, medián tohoto rizika je 27,3 %

Životní pojišťovny (vážený průměr)		% BSCR
1.	Životní upisovací riziko	61,32%
2.	Tržní riziko	30,12%

*) Významnou část životního upisovacího rizika tvoří riziko storen, váha tohoto rizika je 48,33 %

Neživotní pojišťovny (vážený průměr)		% BSCR
1.	Neživotní upisovací riziko	85,42%
2.	Tržní riziko	7,72%

*) Významnou část neživotního upisovacího rizika tvoří neživotní katastrofické riziko, váha tohoto rizika u smíšených pojišťoven je 50,35 % a u životních 39,79 %

Technické rezervy:

V oblasti technických rezerv vyplynulo, že statutární rezervy pro pojištění smlouvy s podílem na zisku jsou obezřetnější, než požaduje QIS5. Obezřetnost byla zaznamenána také u rezerv pro pojištění odpovědnosti z provozu motorových vozidel. Poměr technických rezerv spojených pomocí QIS5 ke statutárním rezervám byl v případě investičních životních smluv záporný, což bylo způsobeno zahrnutím připojištění s kladnou současnou hodnotou budoucích peněžních toků. Z výpočtů vyplývá, že životní i neživotní pojišťovny rezervují jako celek dostatečně. Téměř všechny pojišťovny se přiklonily k výpočtu rizikové přírážky pomocí zjednodušené metody.

Porovnání QIS4 s QIS5:

Zásadním zjištěním byl poznatek, že procento solventnosti je napříč studií QIS4 a QIS5 porovnatelné, ačkoliv kalibrace výpočtu QIS5 byla zpřísněna. Jedním z možných vysvětlení může být, že rizikový profil některých pojišťoven se mohl změnit, tj. nárůst averze vůči riziku vedoucí k poklesu podílu akcií na finančním umístění. To, do jaké míry je kalibrace rizik přísnější ve studii QIS5 oproti studii QIS4, nelze přesně určit, neboť mezi studiemi je velký časový odstup (data roku 2007 vs. 2009). Výpočet se tak odehrával na nesrovnatelném portfoliu aktiv a pojišťných smluv.

Pochybnosti CEA

Navzdory faktu, že závěrečné výsledky studie QIS5 ještě nejsou veřejně publikované, CEA (Evropská federace pojišťoven a zajišťoven) již v této souvislosti vyjádřila první pochyby nad draftem Implementačních opatření. Ve své zprávě uve-

řejněné 3. února 2011 se vyjadřuje o nezbytnosti úprav implementačních opatření. „Pouze použitím vhodně koncipovaných a kalibrovaných opatření se můžeme vyhnout újmě na životaschopnosti a konkurenceschopnosti evropských pojistitelů a zajišťatelů, důsledků na pojistníky či ekonomický sektor jako takový,“ popisoval prezident CEA Tommy Persson.

Podle CEA studie odhalila zásadní problémy a ukázala případný dopad na pojistný sektor. Potvrdilo se zjištění, že režim Solvency II je velmi citlivý na volatilitu trhu. Na základě předpokladu, že QIS5 vychází z čísel ke konci roku 2009, což je rok „finanční krize“, můžeme s jistotou potvrdit, že v jiném období by se výsledky rapidně lišily bez ohledu na změnu finanční pozice společností. Rámcová směrnice jasně udává, že tržně konzistentní přístup je hlavním rysem Solvency II, a proto z těchto zjištění může vzejít potřeba úpravy implementačních opatření tak, aby krátkodobé výkyvy trhu byly správně zohledněny a nedocházelo k následnému bezdůvodnému zásahu dohledu či reakci ze strany trhu. „Krátkodobá volatilita trhu se týká především životních pojišťoven, u kterých je nezbytně nutné zajištění

Časový harmonogram implementace Solvency II

Březen 2011	Publikace závěrečné zprávy QIS5
Červen 2011	Návrh implementačních opatření Úrovně 2 EK
Prosinec 2010 – Prosinec 2011	EIOPA vyvíjí standard Úrovně 3 (Neveřejné konzultace vybraných institucí)
Březen 2012	EIOPA schvaluje standard Úrovně 3

správného zacházení s dlouhodobým obchodem a garancemi, aby společnosti vůbec mohly umožnit pokračování nabídky dlouhodobých spořicíků a penzijních produktů,“ pokračoval Persson.

Postřehy CEA

Co se týče neživotních společností, QIS5 dále podkryla, že následné práce jsou nezbytné hlavně v oblasti kapitálového požadavku pro neživotní upisovací riziko, konkrétně katastrofické. CEA navrhuje úpravu kalibrace standardního výpočtu či použití parametrů zohledňujících specifika jednotlivých společností. Nutno však podotknout, že stále větší obavy se objevují v souvislosti s komplexitou určitých výpočtů. Nový režim si klade za cíl, aby složitost výpočtů nebyla doda-

tečnou překážkou pro společnosti, tj. režim by měl být aplikovatelný na všechny společnosti bez ohledu na velikosti. Co se týče skupin, standardní výpočet stále ještě neumí zohlednit výhodu diverzifikace. Také se potvrdilo, že zachování jistých elementů je nezbytné. Za zmínku stojí například ponechání budoucího zisku z budoucího pojistného pod kapitálem Tier 1 či zahrnutí prémie za nelikviditu do diskontní míry pro výpočet technických rezerv.

Navzdory faktu, že studie QIS5 přinesla řadě společností problémy s ohledem na komplexitu výpočtů a procesů, zaznamenala nedostatek odborného a vyškoleného personálu a časovou tíseň, 70 % společností se jí zúčastnilo. Takto vysoké číslo naznačuje, že pojistitelé si jsou dobře vědomi závazků plynoucích z režimu Solvency II. ☒

Ekonomická krize ještě neskončila. Ukazují výsledky členů ČAP za rok 2010

MGR. ING. ONDŘEJ MARTINEK
PŘEDSEDA PRACOVNÍ SKUPINY STATISTIKY
ČESKÁ ASOCIACE POJIŠŤOVEN

Celkové předepsané pojistné 32 členských pojišťoven ČAP dosáhlo hodnoty 151,1 miliardy korun. Ve srovnání se stejným obdobím roku 2009 tato suma představuje nárůst o 8,0 %. Po několika letech klesajících přírůstků tak můžeme konstatovat, že došlo k akceleraci tempa růstu trhu. Při vyhodnocování výsledků za rok 2009 byl na tomto místě formulován odhad, že růst o 5 % v roce 2010 bude úspěchem. Dnes tedy můžeme s potěšením konstatovat, že rok 2010 byl v tomto ohledu více než úspěšný.

Vyšší pojistné

Vzrostli-li trh o 8,0 % a HDP vzrostlo reálně o zhruba 2,3 % při průměrné inflaci 1,5 %, podíl pojistného na HDP se opět navýšil, a to do-

konce více než v roce 2009, kdy vzrostl o 4 %. Za rok 2010 můžeme tento údaj očekávat na úrovni 6 %.

Uvedeného růstu předpisu pojistného bylo dosaženo při stagnaci pojistného kmene. Takový vývoj může být na jedné straně projevem růstu průměrného pojistného na smlouvu. Na druhé straně může být tento fakt způsoben nahrazováním starších pojistných smluv novými a převodem finančních prostředků na nové smlouvy formou počátečního jednorázového vkladu. Skutečný vývoj je zcela jistě kombinací obou faktorů. U nahrazovaných pojistných smluv je však pro pojišťovny důležité rozlišovat, zda smlouva skončila uplynutím doby, nebo byla předčasně ukončena. Druhá možnost není výhodná ani pro pojišťovny, ani pro jejich klienty.

Aktuální výsledky členů České asociace pojišťoven za rok 2010 ukazují na postupnou konsolidaci vývoje trhu. Vlivy ekonomické krize jsou však stále patrné.

Konkurenční boj na trhu pojištění motorových vozidel

Nad údaji za segment neživotního pojištění za rok 2009 jsme konstatovali, že jinak je budou hodnotit optimisté a jinak pesimisté. Údaje za rok 2010 nám říkají, že tentokrát byli blíže realitě pesimisté. Neživotní pojištění neudrželo růstovou trajektorii a zaznamenalo pokles - 0,2 %; - 0,1 % bez zákonného pojištění odpovědnosti zaměstnavatele. Růstovou trajektorii udržela pouze podnikatelská pojištění (+ 0,2 %) a ostatní pojištění (+ 14,3 %).

Pojištění vozidel (havárie a odpovědnost z provozu vozidla) dále akcelerovala podtrendový vývoj, který na tomto místě konstatujeme již několik let, a v loňském roce si připsala významný pokles (-6,3 % a -6,1 %). Naopak z počtu smluv pojištění odpovědnosti z provozu vozidla vidíme mírně stoupající počet pojištěných vozidel. Je tedy zřejmé, že dochází k poklesu průměrného pojistného v důsledku konkurenční soutěže o získání a udržení klientů. I v roce 2010 jsme pozorovali oslabování pozice lídrů trhu, čímž pokračovalo snižování koncentrace trhu ve zmiňovaných pojistných odvětvích.

Přes obnovení růstu HDP ještě klesá zákonné pojištění odpovědnosti zaměstnavatele (-0,7 %). Ekonomika sice již vyrábí více, zvýšila však svoji efektivitu. K vyššímu výkonu nepotřebuje více zaměstnanců. Podobný obrázek nabízejí i podnikatelská pojištění – pojistného mírně přibýlo při nižším počtu pojistných smluv. Podnikatelé, kteří zůstali pojištěni, jsou pojištěni účinněji.

Životní pojištění: Rok jednorázového pojistného

Určujícím faktorem vývoje pojistného trhu v roce 2010 bylo jednorázové životní pojištění. Celkem předpis pojistného vzrostl o 57,8 %. Samostatně jednorázově placené životní pojištění vzrostlo téměř o 61 %. Nárůsty přes 50 % vykazala i obchodní produkce (55,9 % pojistné a 50,7 % smlouvy). Zajímavostí je, že v tomto segmentu mírně oslabily tři pojišťovny úzce napojené na hlavní bankovní skupiny (2009: 63,5 % a 2010: 59,8 %).

Klasické jednorázové produkty se v roce 2010 předpisem pojistného dostaly téměř na 2,5 násobek předkrizové úrovně z roku 2007.

Podíl celkového životního pojištění na předepsaném pojistném vzrostl v roce 2010 o 10 % na celkových 47 %, což stále proti evropskému průměru kolem 60 % představuje růstový potenciál. I kdybychom předpis pojistného očistili o zákonné pojištění odpovědnosti zaměstnavatele, vzroste podíl životního pojištění pouze na 49 %.

Jsou již finanční a ekonomická krize za námi?

Přijmeme-li teorii, že krize byly dvě, být vzájemně propojené, tak krize finančních trhů spojená s poklesem hodnoty finančních aktiv a jejich výnosnosti, by už mohla být za námi. Nebo se to alespoň domnívají klienti, kteří

obnovili svou důvěru ve vkládání finančních prostředků do jednorázového životního pojištění. Jiné je to u krize reálné ekonomiky spojené s poklesem ekonomického výkonu a ekonomické síly obyvatelstva. Na vývoji neživotního pojištění a částečně i běžně placeného životního pojištění vidíme, že ekonomické subjekty ještě neobnovily své zdroje natolik, aby náklady na pojištění následovaly růst ekonomiky nebo dokonce navyšovaly svůj podíl.

Do roku 2010 jsme vstupovali s otázkou, jestli bude ještě „krizový“, nebo už „pokrizový“. Faktory, které to mohly ovlivnit, byly převážně externí, přicházející z globální ekonomiky. Pro rok 2011, ale i následující, bude možná zajímavější sledovat, jak se na pojistném trhu projeví naše vnitřní, reformní snahy a jejich výsledky. ☒

Koncentrace trhu podle podílu pojišťoven (%)

	Celkem		Neživotní pojištění		Životní pojištění	
	2009	2010	2009	2010	2009	2010
Prvních 5	69,90	65,76	81,49	78,10	67,38	67,35
Prvních 10	90,50	89,08	95,07	93,34	91,14	91,32
Prvních 15	96,22	95,68	97,34	96,64	99,04	99,01

Zdroj: ČAP, Předběžné údaje 1-12/2010 (www.cap.cz)

Začátkem prosince 2010 vyšla v nakladatelství Professional Publishing kniha Ing. Jiřího Janaty, CSc.

„Metodika přípravy rizikové zprávy pro pojistné trhy“.

Jde o druhou část publikace „Pojištění a management rizik v makléřském obchodě“ z roku 2008, ve které je rozpracována stať týkající se zprávy o riziku. V knize jsou detailně popsány rozboru živelních rizik i rizik přímo ovlivněných lidským činitelem. Uvádějí se zde dotazy inspektora i konkrétní příklady zpráv.

Práci recenzoval a doporučil k publikaci prof. Ing. Jaroslav Daňhel, CSc.

Formát B5, 140 stran, 42 obrázků a 17 tabulek.

Výtisk vázaný v tvrdých deskách stojí 228,- Kč, pokud si ho objednáte spolu s prvním dílem (288 Kč), zaplatíte jen 400 Kč, při objednávce nad 600 Kč neplatíte poštovné a balné.

Adresa pro objednávky:

Dr. Kamil Mařík, Mikulova 1572, 149 00 Praha 4, tel. 604 115 129, profespubl@volny.cz

Vývoj a trendy v oblasti katastrofického modelování

VLADIMÍR STEJSKAL
AON BENFIELD PRAHA A.S.

Katastrofické škody v roce 2010 a jejich důsledky pro pojistný trh

Uplynulý rok 2010 se v regionu střední a východní Evropy vyznačoval mimořádně vysokou frekvencí katastrofických škod malého až středního rozsahu. Největší událostí byla jarní povodeň, která zasáhla několik zemí současně a způsobila pojistnému trhu v České republice, Polsku, Maďarsku a na Slovensku celkovou škodu o velikosti 516 milionů eur. Starosti však působily i další jevy, jako například krupobití, tíha sněhu

Foto: AON Benfield
Protipovodňová zábrana

či srpnová povodeň z přívalových srážek, která zasáhla sever ČR a přilehlé části Polska a Německa. V důsledku těchto škod i navzdory globálnímu poklesu cen katastrofického zajištění dochází v regionu střední a východní Evropy k mírnému nárůstu cen. Pro lednovou obnovu pojistných smluv byl typický nárůst cen škodami zasažených vrstev katastrofických programů v průměru o 15 % a mírný pokles u vrstev s bezeškodním průběhem v průměru o 3,8 %. V důsledku rostoucí frekvence škod lze pozorovat také zvýšený zájem o horizontální ochranu

prostřednictvím agregátního krytí, v některých případech byl pozorován i nárůst priority pojistných programů.

Dostupné modelovací nástroje

Ve světle nedávných škod je na místě si položit otázku, jak lze škody vyvolané katastrofickými jevy modelovat, a to nejen z hlediska velikosti škod, ale i jejich frekvence, neboť oba tyto parametry hrají klíčovou roli při strukturování katastrofických pojistných smluv, včetně optimálního nastavení jejich kapacity. V současné době působí na trhu tři společnosti, které se zabývají vývojem katastrofických modelů pro komerční využití - RMS (Risk Management Solutions), AIR (Applied Insurance Research) a EQECAT. Až do nedávna se však až na několik výjimek pozornost komerčních poskytovatelů katastrofických modelů soustředila na teritoria, která díky vysoké koncentraci pojištěného majetku a značné expozici vůči katastrofickým rizikům hrají klíčovou roli při kolísání globálních cen katastrofického zajištění. Jedná se především o Severní Ameriku (oblast Mexického zálivu a Kalifornie), západní Evropu a Japonsko. Region střední a východní Evropy stál až doposud mimo pozornost, opomeneme-li částečné pokrytí modely společnosti EQECAT. K velkým změnám však dojde v první polovině roku 2011, na kdy je ohlášena expanze modelů RMS a AIR do regionu střední a východní Evropy. Ve velmi blízké době modely RMS pokryjí Českou republiku, Polsko a Slovensko modelem větrného rizika a Rumunsko, Bulharsko, Maďarsko a Slovinsko modelem rizika zemětřesení. Společnost AIR rozšíří svůj model větrného rizika o ČR, Polsko a Pobaltí, u zemětřesení pak dojde

Jaké jsou současné možnosti katastrofického modelování v regionu střední a východní Evropy?

k pokrytí celého regionu, s výjimkou zemí bývalé Jugoslávie, kde se nového modelu dočká pouze Slovinsko. Bohužel, model pro povodeň, která je hlavním přírodním rizikem v Česku a okolních zemích, v nabídce komerčních poskytovatelů stále chybí.

Rozsáhlá spolupráce

Kromě tří výše zmíněných společností, jejichž modely lze běžně licencovat, disponují také interními katastrofickými modely velké světové zajišťovny a zajištění makléři. Zde stojí v čele vývoje Aon Benfield se svojí vývojovou divizí Impact Forecasting. Ve středoevropském prostoru byly tyto modely vůbec prvními nástroji pro kvantitativní posouzení rizika povodně a zemětřesení. Za zmínku stojí fakt, že povodňový model pro Českou republiku existoval již před ničivou povodní v roce 2002. Vývoj katastrofických modelů Impact Forecasting probíhá vždy ve spolupráci s předními výzkumnými institucemi a univerzitami v dané zemi. Jmenujme například Univerzitu Karlovu v Praze, Technickou Univerzitu v Bukurešti či Bulharskou Akademii věd. V rozmezí let 2002 – 2010 byl celý region pokryt modely povodňového a seismického rizika. Samozřejmě je využití nejmodernějších technologií a výsledků nejnovějšího výzkumu. Modely jsou také pravidelně aktualizovány, například vzhledem k nově budovaným povodňovým zábranám. Nespornou výhodou je také přístup společnosti Aon Benfield k rozsáhlým databázím klientských expozičních a škodních dat, která umožňují spolehlivou kalibraci a testování modelů. Nedílnou součástí každého modelu je také kompletní technická dokumentace, takže na rozdíl od komerčních modelů se jedná o plně otevřený nástroj pro kvantifikaci přírodních rizik. Současným trendem vývoje Impact Forecasting je přechod

k modelům se spojitým panevropským pokrytím. Momentálně je ve vývoji evropský model pro zemětřesení a vichřici. S tímto trendem rovněž souvisí i potřeba pro hledání nových akademických partnerů, což si vyžádalo založení jednotné globální sítě akademických a výzkumných pracovišť.

Jak úspěšné je katastrofické modelování?

Chceme-li odpovědět na otázku, jak úspěšné je katastrofické modelování, musíme nejdříve

Ilustrační foto: archiv Swiss Re

nahlédnout do celého procesu a uvědomit si nejistoty, jež do něho vstupují. Na jedné straně stojí nejistoty, ke kterým dochází při modelování skutečných přírodních procesů, příkladem může být maximální modelovaná rychlost nárazu větru nebo simulovaný rozsah povodně. Na druhé straně stojí nejistoty v detailních informacích o majetkovém portfoliu, které vstupují do modelu. Zvláště důležité je uvědomit si přímou úměru mezi kvalitou vstupních dat a spolehlivostí modelovaného výstupu. Maximální možná míra detailů je nezbytná zejména v případě polohy pojištěného objektu, a to především při modelování povodňových škod, kde i několik stovek metrů může hrát klíčovou roli při vzniku a velikosti škody. Opomenout však nelze ani takové informace jako využití objektu (průmysl, domácnost, malé a střední podniky), podmínky pojištění smlouvy, jako jsou spoluúčasti a limity, které dokáží mnohdy značnou měrou zredukovat celkovou škodu, materiál konstrukce, výška objektu a rok výstavby (tyto tři parametry hrají důležitou roli zejména v případě modelování škod způsobených zemětřesením). Současné katastrofické modely jsou schopny zohlednit všechny tyto ale i řadu dalších detailů. Běžnou možností pro uživatele je také import dat v reálných geografických souřadnicích. V případě, že takto detailní data

na straně pojišťovací společnosti neexistují, nabízí se možnost prostorové redistribuce rizik na základě satelitních snímků. Tento postup je žádoucí především v případě modelování povodňového rizika a je běžnou součástí modelů Impact Forecasting.

Katastrofické modelování a Solvency II

Poněkud v rozporu s radikálním pokrokem v oblasti katastrofického modelování v posledních patnácti letech je metodika standardního vzorce vyvinutá pro účely předpisu kapitálové přiměřenosti Solvency II evropským regulačním orgánem EIOPA. Na úkor jednoduché a univerzální použitelnosti navržený postup zcela opomíná detaily o pojištěném majetku, které jsou v dnešní době běžně k dispozici. Konkrétně jsou zcela ignorovány parametry, jako je využití objektu, podmínky pojištění smluv či detailní geografická lokace pojištěných rizik. V navrhované metodice Solvency II existují pro implementaci katastrofického rizika pouze dvě možnosti – standardní vzorec a částečný interní model. Zejména pro některé menší společnosti s nedostatečnými personálními zdroji však částečný interní model může být těžko dosažitelný a pouhé převzetí standardního vzorce může vést k nereálným kapitálovým požadavkům. Aon Benfield z tohoto důvodu podal k regulačnímu orgánu EIOPA návrh na zjednodušení schvalovacího procesu pro částečný interní model, tak aby větší počet

S rostoucí velikostí katastrofického jevu narůstá počet zasažených rizik, a škody tak vznikají na podstatně vyváženějším vzorku objektů, který je reprezentativní vzhledem k vnitřním předpokladům modelu. Naopak v případě malé události či v případě, kdy je zasaženo malé, nedostatečně diverzifikované portfolio, může být značná část škody společností tvořena pouze jedním specifickým rizikem, například průmyslovým podnikem nevhodně situovaným v záplavové zóně. Poznamenejme, že i k takovýmto případům docházelo při jarní povodni v roce 2010, kterou stále ještě nelze řadit ke katastrofám velkého rozsahu. Odchylna modelované škody od skutečné může běžně dosahovat i několika desítek procent, a to zejména v případech, v nichž se událost simuluje v modelu krátce po jejím vzniku, kdy dochází k postupnému přeshňování fyzikálních parametrů jevu (např. souřadnice, hloubka a síla zemětřesení). Jako příklad uvedme zemětřesení v Chile z 27. února 2010, které způsobilo pojištnému sektoru škodu ve výši 8,5 miliardy dolarů a kde se rozpětí škod odhadovaných na základě simulací komerčních společností (RMS, AIR, EQECAT) lišilo od skutečné škody v rozmezí 133 – 350 %.

V regionu střední a východní Evropy byla velkou výzvou pro testování spolehlivosti katastrofických modelů jarní povodeň v roce 2010. Její simulace za využití modelů Impact Forecasting proběhla na základě kulminačních průtoků změřených na vybraných vodoměrných stanicích. Tímto způsobem vygenerované škody se realitě velmi přiblížily. Určitou výjimkou bylo pouze Polsko, kde byl průběh povod-

Obecně platí, že se s rostoucí velikostí události a s rostoucím počtem zasažených rizik zvyšuje také přesnost výstupu z modelu.

pojišťovacích společností mohl snáze využívat výhod, které skýtají současné katastrofické modely.

Přesnost výstupů

Významným krokem při validaci každého katastrofického modelu je možnost porovnání jeho výstupu se škodami způsobenými reálnou událostí. Obecně platí, že se s rostoucí velikostí události a s rostoucím počtem zasažených rizik zvyšuje také přesnost výstupu z modelu. Příčina této skutečnosti je poměrně jednoduchá.

ně poněkud složitější, neboť zde po první vlně srážek došlo k dalším výrazným srážkovým epizodám. Zatímco první vlna způsobila kulminační průtoky na většině stanic, následující vlny byly méně výrazné z hlediska velikosti, a tudíž těžko kvantifikovatelné v modelu, který pracuje s kulminačními průtoky. Srážky dopadající do již nasyceného povodí přispívaly k udržování vysokých stavů vody, a povodeň tak opadávala po několik týdnů. Kvůli dlouho trvajícím povodňovým stavům vznikly větší škody než v případě běžné povodně, např. kvůli zatopení budov na delší dobu či přesycení protipovodňových zábran. ☒

Pojišťovny aktivně působí v oblasti požární prevence

ING. PAVEL RYBÁŘ
PŘEDSEDA PRACOVNÍ SKUPINY POŽÁRNÍ OCHRANY
ČESKÁ ASOCIACE POJIŠTOVEN
ZÁSTUPCE ČAP V TASK FORCE PREVENTION CEA

Globalizace

Stejně jako všechna odvětví národního hospodářství tak i pojišťovnictví prošlo v posledních dvaceti letech významnými změnami. Postupující globalizace, vytvoření volného trhu a nových pravidel v rámci EU mají zásadní dopady i na pojišťovnictví, jeho chování a postavení na trhu. Nutno konstatovat, že se pojišťovnictví těmto novým podmínkám velmi rychle přizpůsobilo. Za minulost lze považovat jeho výsadní postavení, které umožňovalo dávat výrazné slevy na aktivní prostředky požární ochrany (PO) z předem dohodnutých sazeb, stanovovat podmiňující nadstandardní požadavky na požární bezpečnost klientů a provedení hasicích zařízení nebo schvalovat požárně bezpečnostní zařízení podle vlastních zkušebních dokumentů, jejichž výsledky nebyly obvykle akceptované v dalších zemích. Pojišťovnictví je pouze jedním z aktérů na poli požární ochrany a jako takové nemůže stanovovat žádné nadstandardní požadavky. Pokud zpracovává technické podmínky, musí být akceptované všemi dotčenými subjekty v EU, nesmí kolidovat s evropskými normami a musí se jednat výlučně jenom o doporučení. Jsme svědky vytváření stále silnějších pojišťovnic, zajišťovacích a makléřských skupin s evropským a nejrůznější celosvětovým působením. To vede na úseku požární prevence k jisté unifikaci požadavků a postupů hodnocení požárního nebezpečí klientů včetně návrhů opatření snižujících ohrožení osob a majetku požárem.

Aktivita pojišťovnictví v požární prevenci

K historickým i budoucím aktivitám pojišťovnictví patří tvorba technických požadavků na aktivní prostředky požární ochrany, statistická sledo-

vání, vytváření pravidel pro stanovení rizikovosti pojišťovaných nebezpečí a v neposlední řadě praktické posuzování a vyhodnocování pojištěných nebezpečí klientů. Pojišťovnictví dlouhodobě uplatňuje a prosazuje v praxi obvyklé evropské postupy a požadavky na požární bezpečnost, což vyplývá kromě jiného z členství České asociace pojišťoven (ČAP) v Evropské federaci národních asociací pojistitelů (CEA). Již delší dobu to mohou být pouze objektivně zdůvodněné požadavky vyplývající prioritně z evropských norem.

Technické podmínky CEA

Jedním z přínosů členství v CEA je možnost zavádět bez zbytečného zdržení návrhové požadavky odrážející stav vědy a techniky v oboru aktivních prostředků ochrany před požárem dlouho před zpracováním a vydáním přísluš-

ných evropských norem. V této souvislosti lze připomenout především technické podmínky CEA, resp. ČAPCEA na navrhování stabilních hasicích zařízení, elektrické požární signalizace a v neposlední řadě soubor podmínek definujících požadavky a způsob zkoušení komponentů stabilních hasicích zařízení. Posledně jmenované dokumenty sehrály významnou roli při posuzování shody komponentů a systémů v době, kdy evropské normy byly teprve ve stádiu zpracovávání.

Stojí za připomenutí, že technické podmínky vydávané ČAP prvně do naší praxe zavedly

Pojišťovny kryjí přímé i následné škody způsobené požáry, a proto mají důvod aktivně působit v oblasti požární prevence. Cílem je omezit škody na majetku a jejich ekonomické dopady.

pojmy jako je „hasicí schopnost hasicího přístroje“, „systémová integrita“ nebo „požárně dělící stěny požárních komplexů“. Na základě impulsu ČAP se dokonce problematika tzv. součinnosti požárně bezpečnostních zařízení dostala i do vyhl. MV č. 236 /2001 Sb. o požární prevenci.

Sprinklerová ochrana

V případě sprinklerových zařízení, která mají v ochraně majetku dominantní postavení, se technické podmínky CEA 4001:1995 staly dokumentem, který prvně definoval jednotné evropské požadavky na navrhování sprinklerové ochrany. To vedlo k postupnému zrušení do té doby používaných národních návrhových dokumentů. Evropská norma obsahující prakticky totožné návrhové požadavky vyšla až v roce 2003. Avšak ani poslední verze této normy ne-

obsahuje návrhové požadavky na některé běžně realizované technologie ochrany, jako je sprinklerová ochrana skladů sprinklery ESFR, kterou dokument CEA 4001 reflektuje. To je důvodem, že ve zpracování technických podmínek CEA se i nadále pokračuje, jelikož bez prodlení reagují na technický vývoj v oboru protipožárních zařízení. Ve stavu zpracování je dokument na navrhování sprinklerů pro ochranu osob v obytných domech. Při jeho zpracování se vychází z dlouholetých zkušeností z USA a obdobných národních dokumentů vydaných ve Velké Británii a skandinávských zemích.

Mýtus, podle kterého pojišťovnictví uplatňuje nadstandardní požadavky na protipožární zabezpečení a nezáleží mu na ceně instalovaných protipožárních zařízení, je mylný.

Snižování ceny

Pracovní skupina požární ochrany ČAP, v souladu se stanoviskem CEA, považuje za prioritní prosazovat zavádění účinných, provozuschopných a cenově akceptovatelných aktivních protipožárních zařízení se zvláštním zřetelem na sprinklerovou ochranu. I nadále bude odmítat neodůvodněné snižování požadavků na prvky protipožární ochrany prosazované v normách nebo realizační dokumentaci. Takovéto postupy jsou v rozporu s harmonizací technických dokumentů v EU a mají za následek vytvoření zmatečného prostředí pro dodavatele, ale i klienty, kteří předpokládají, že mají standardní sprinklerovou ochranu. Ti jen těžko pochopí, proč ji riskmanžeri pojišťoven a zahraniční expertní organizace neakceptují. Podobné tendence se zdůvodňují snahou o zlevnění sprinklerové ochrany, což by podpořilo její rozšiřování. Úplně stejný zájem prosazuje dlouhodobě pojišťovnictví, avšak cestou relevantních postupů, které snižují náklady na sprinklerová zařízení, aniž by negativně ovlivňovaly jejich účinnost.

Příklady z praxe

Jako příklad lze uvést sprinklerové instalace pro ochranu osob, tzv. desetiminutové sprinklery Residential a Domestic, nové mlhové nízkotlaké sprinklery typu Minifog EconAqua, sprinklery s rozšířeným výstřikem pro ochranu skladů apod. V neposlední řadě dochází po dlouholeté diskuzi evropských specialistů ke změně ve stanovení objemu nádrže na vodu, což přinese její zmenšení a pozitivně se promítne i do celkové ceny sprinklerové instalace. Nelze opomenout ani možnost využívat redukované nádrže na vodu a za určitých okolností provést zásobování sprinklerového zařízení z veřejné vodovodní sítě nebo použít pro výpočet objemu nádrže kratší dobu činnosti. To je cesta, jak navrhovat ekonomicky akceptovatelné sprinklerové instalace bez negativních dopadů na jejich účinnost. Současně to jsou obvyklé evropské postupy, které nevytváří z ČR izolovaný ostrov plný specifických přístupů. V této souvislosti je nutné odmítat nejrůznější nezdůvodněná a nestandardní řešení, uvedená v rámci revize v ČSN 730810, která jsou v rozporu se zmíněnou evropskou normou ČSNN 12845.

Statistiky

Statistiky požarovosti jsou výchozím podkladem pro objektivní řízení rizik a účinné zaměření rizikových prohlídek prováděných riskmanažery pojišťoven. Pro rizikové inženýrství nejsou zdaleka důle-

Sprinklerová ochrana

Foto: archiv ČAP

žité jenom absolutní škody nebo škodní průběh klienta, ale i frekvence škod způsobených ze stejné příčiny u jiných subjektů. Jako vysoce přínosná je hodnocena statistika požarovosti vydávaná MV GŘ HZS ČR. Od statistik pojišťoven se liší tím, že z logických důvodů uvádí přímé škody ve výši prvotních odhadů. Ty lze proto považovat pouze za orientační, nicméně velmi cenné z hlediska relace. Z praktických důvodů nemůže zahrnovat nepřímé škody. Na straně druhé, statistiky pojišťoven vycházejí při stanovování škodního průběhu z vyfakturovaných škod vztažených k pojištěným požárním nebezpečím. Uvedené odlišnosti, nikoliv závady obou statistických sledování je třeba mít při jejich využívání a vyhodnocování na zřeteli. Praxe z CEA ukazuje, že čím vyšší je potřeba vytvářet statistiky jako nástroj pro účinné řízení rizik, tím menší je ochota dotčených subjektů potřebné údaje poskytovat. Jedním z příkladů je statistika přínosu sprinklerové ochrany, která se v EU kompletuje stále obtížněji.

Posuzování požárně pojistného rizika

U standardních produktů, jako je pojištění občanů a podnikatelů, se zohledňují ve smluvních ujednáních, sazebnících a dalších dokumentech pouze rizikové parametry zásadního významu, a to formou různých součinitelů nebo slev a přírůžek. U hospodářských rizik má obvykle pro objektivní posouzení požárně pojistného rizika nezastupitelnou roli riziková prohlídka. Výchozím podkladem pro tuto prohlídku jsou expertní zprávy, které obvykle předkládají pojišťovně makléři. Posuzuje se

faktické, reálné nebezpečí požáru se zaměřením na požární komplex, kde je největší kumulace majetku. Hlavní pozornost se věnuje aktivním prostředkům požární ochrany, kterými lze vzniklý požár zjistit a účinně likvidovat. Zásadní vliv na hodnocení požárního nebezpečí v posuzovaném místě pojištění má úroveň managementu, jež se promítá do řady otázek jako je úklid, volné přístupové cesty, provádění kontrol a revizí zařízení, dodržování zákazů kouření a zásad práce s otevřeným ohněm apod. Odpovídajícím způsobem se hodnotí i druh a čas dojezdu jednotek PO a cesty možného šíření požáru, kde má rozhodující význam integrita požárních úseků.

Praktická prohlídka přináší problémy

Zkušenosti z těchto prohlídek ukazují, že se otvírají nůžky mezi teorií a praxí. Závady se týkají v převážné míře části praktické prohlídky, která je pro výsledné hodnocení rizika rozhodující. Jde např. o přístupnost k hydrantovým systémům, jejich faktickou funkci a kompletnost, jež se při rizikové prohlídce obvykle ověřuje. Mnohdy s výsledkem jiným, než uvádí předložená dokumentace. Za teoretické lze v mnoha případech považovat dělení na požární úseky. Jelikož se v ČR systematicky neprovádí přejímací a periodické inspekční prohlídky stabilních hasicích zařízení, lze za vysoce problematickou považovat i jejich účinnost. Zkušenosti zahraničních expertů to plně prokazují. To je zvláště závažné u logistických center, super a hypermarketů, kde je kvalitní sprinklerová ochrana zásadním opatřením k za-

Pojistné produkty

bránění totální přímé škody, omezení ekologických dopadů, eliminování zcháštění a v neposlední řadě vytvoření podmínek pro účinné a bezpečné nasazení jednotek PO. Obdobná situace je v případě ochrany elektronických zařízení plynovými hasicími zařízeními. Tyto zkušenosti jsou i důvodem pro velmi obezřetné hodnocení mlhových systémů, které se začínají rozšiřovat s důrazem na jejich výhody. Obvykle se při jejich propagaci opomíjí omezení jejich aplikace vyplývající z příslušné evropské normy.

Pojistné technické nástroje ke snižování rizika

Tradičním a všeobecně známým je nástroj slev a přírůžek. Jednoduchý a motivační. Bohužel, v případě pojištění hospodářských rizik je jeho použití v současné době značně problematické. Pro využití dříve poskytované slevy za montáž sprinklerů ve výši 55 % jsou stávající sazby, vytvořené

na otevřeném trhu v tvrdém konkurenčním prostředí, nedostatečné. Některé pojišťovny zavedly v rámci hodnocení požárního pojištění nebezpečí tzv. definovaná rizika, u kterých jsou stanoveny minimální požadavky na požární zabezpečení. Jejich nesplnění je důvodem takové riziko hodnotit jako vysoké nebo extrémní. Příkladem jsou sklady nebo obchodní domy s plochou požárního úseku větší než 2000 m² bez kvalitní sprinklerové ochrany. Za extrémní riziko lze považovat i některé typy skladů a velkoobchodů s textilním zbožím a obuví, kde realizace opatření snižujících rizika je nereálná.

Společný cíl

Pojišťovnictví má shodný cíl jako orgán státní správy, v jehož kompetenci je požární ochrana, tj. ministerstvo vnitra – a to minimalizovat dopady požárů na osoby a majetek. Pojišťovny jsou soukromé subjekty a nemohou řešit systémově některé úkoly v oblasti požární prevence dané státní správě včetně možnosti jejich plnění účinně vymáhat. K je-

jich uplatňování v praxi však významně přispívají. Úzká provázanost pojišťovnictví s evropskou praxí dává záruku, že postupy a požadavky pojišťoven na úseku požární prevence a bezpečnosti reflektují obvyklé postupy v EU. Z uvedených informací lze dovodit závěr, že stále ještě uváděný mýtus, podle kterého pojišťovnictví uplatňuje nadstandardní požadavky na protipožární zabezpečení a nezáleží mu na ceně instalovaných protipožárních zařízení, je mylný. Jednoduše proto, že by to bylo kontraproduktivní a neobhajitelné. Jsme svědky nárůstu globálních nebezpečí, jako jsou katastrofická rizika, která generují masivní majetkové škody a jsou doprovázena ztrátami lidských životů. Jejich efektivní řešení předpokládá přejít od extenzivního pojmání problémů na řešení jejich podstaty a nosných příčin. To se týká i požární prevence. Společným cílem všech zainteresovaných subjektů by mělo být zastavení onoho pomyslného rozevírání nůžek mezi teorií reprezentovanou stále komplikovanějšími, a tím i nepřehlednými normami požární bezpečnosti staveb, a praxí. Pojišťovnictví je k takové spolupráci připraveno. ☒

Pobyt cizinců v ČR: Novela zákona brání trestné činnosti

REDAKCE
ČESKÁ ASOCIACE POJIŠŤOVEN

Právním předpisem, který stanoví podmínky pro vstup a pobyt na území České republiky, je zákon o pobytu cizinců. Jeho poslední novelu platnou od 1. 1. 2011 představuje Robert Křeš předseda pracovní skupiny pojištění cizinců ČAP.

Jaké zásadní změny v oblasti pojištění přinesla novela tohoto zákona?

Je třeba rozlišit, zda se jedná o pojištění k pobytu do 90 dnů, nebo nad 90 dnů. V oblasti pojištění při pobytu do 90 dnů k zásadním změnám nedošlo. Rozsah pojištění plnění zůstal stejný. Došlo jen ke zpřesnění pojmu hrazení zdravotní péče jiným způsobem. Důležité změny ale nastaly v oblasti pojištění při pobytu nad 90 dnů. Tou nejvýraznější je navýšení minimálního limitu pojištění plnění, a to na 60 000 eur na jednu pojistnou událost (dříve činil tento limit pouze 30 000 eur, ale zároveň na celou dobu pobytu na území ČR).

Kde všude se dá pojištění získat?

Pojištění může být nyní sjednáno nejen u pojišťoven oprávněné provozovat toto pojištění na území

ČR, ale také u pojišťovny provozující tento druh pojištění v ostatních členských státech Evropské unie a ve státech vázaných Smlouvou o Evropském hospodářském prostoru. Pojištění si může cizinec také přivést ze země, jejíž cestovní doklad vlastní, nebo ze země, kde má povolen trvalý pobyt. Pokud ale použije pojištění ze své země, musí dále přiložit i úředně ověřený překlad pojistné smlouvy a všeobecných pojistných podmínek do českého jazyka. Na požádání musí také doložit doklad o úhradě pojištění za celou dobu pobytu na našem území. Další novinkou je, že pokud si cizinec sjedná pojištění v České republice, musí být toto pojištění sjednáno v rozsahu komplexní zdravotní péče (dříve stačil rozsah nutné a neodkladné péče, tak jako při sjednání v zahraničí). Z pojištění nesmí být vyloučeno i poskytnutí pojištění plnění v případě úrazu, ke kterému

došlo z důvodu úmyslného jednání nebo zavinění v důsledku požití alkoholu, omamných nebo psychotropních látek.

Co je na změně pozitivního?

Současný nový zákon přináší následující pozitivní atributy:

- 1) zabraňuje páčání závažné trestné činnosti,
- 2) zabraňuje vzniku pohledávek a ohrožení ekonomických zájmů státu,
- 3) umožňuje poctivým cizincům z třetích zemí uplatnit při žádosti o dlouhodobé vízum pojištění ze své mateřské země,
- 4) naplňuje požadavky Evropské unie s ohledem na rozsah zdravotního pojištění nad 90 dnů,
- 5) zvyšuje rozsah hrazení zdravotní péče, a zvyšuje tak pojistnou ochranu.

Jaká jsou podle vás negativa novely?

Širší rozsah pojištění přinesl samozřejmě navýšení pojistného. To by mohlo zvláště u nízkopříjmových skupin cizinců vyvolávat snahu jakýmkoli způsobem tuto povinnost obcházet. Řada osob, zejména starších, se může stát nepojistitelnými, a to může v konečném důsledku vést k nemožnosti získat vízum nebo prodloužení pobytu v ČR. Schválená novela také může silně motivovat cizince sjednávat pojištění v zahraničí v rozsahu pouze nutné a neodkladné péče, kterou si na území ČR nemohou sjednat. V poslední řadě se také může zvýšit riziko fiktivních zaměstnaneckých poměrů, jež by náklady zdravotní péče přeneslo do sféry veřejného zdravotního pojištění.

Jednou ze změn je i to, že pojištění sjednané na území ČR musí být v rozsahu komplexní zdravotní péče? Co to přinese pro klienty?

Součástí komplexní zdravotní péče je i péče preventivní a dispenzární (soustavná odborná péče). Ženy si mohou pojistit i péči související s těhotenstvím a porodem dítěte. Tato péče je bez přímé úhrady pojištěného v síti smluvních zdravotnických zařízení pojistitele. Jedná se o záruku úhrady zdravotnickému zařízení za poskytnutou zdravotní péči a o odstranění nutnosti hradit poskytnutou péči v hotovosti ze strany pojištěného s následným proplacením ze strany pojistitele (tzv. pokladenský systém). Běžně využívané asistenční služby jsou mnohdy schopné poskytnout garanci za bezhotovostní platbu pouze v případě nákladných pojistných událostí. Tato zákonná úprava však vytváří požadavek na pojistitele hodlajícího nabízet takové pojištění, zda je opravdu schopen poskytnout klientovi celorepublikovou síť těchto zdravotnických zařízení.

Co bylo hlavním důvodem změny?

V minulosti (před 1. 1. 2010) se požadavkem předkládat doklad o zdravotním pojištění před vydáním víza nebo povolením k pobytu u cizinců z třetích zemí mimo EU vytvořila po tomto dokumentu poptávka, kterou mistrně využívaly různé podvodné skupiny pocházející z těchto států. Ty začaly na území České republiky šířit plošně a ve velkém falešná zdravotní pojištění, která pak následně žadatelé předkládali cizinecké policii. Jejich vynalézavost a kreativita neznala mezí, a tak se mezi cizinci šířily tisíce takových dokumentů, jež se tvářily jako uzavřené v zahraničí. Padělatelé se neštilili ani falšování přechodových razítek či takových paradoxů, že si do ukrajinských pojišťoven osobně odskočili z České republiky i občané Vietnamu či Číny.

Můžete popsat i další aspekty...

Mimo porušování zákona a páčání organizované, závažné trestné činnosti zde byl i aspekt vzniku nevymahatelných pohledávek za zdravotní péčí cizinců u českých zdravotnických zařízení nebo i lidské tragédie, kdy tyto skupiny odvážely zraněné nepojištěné cizince do jejich mateřské země v kritickém stavu. Pracovníci cizinecké policie, orgány činné v trestním řízení nebo kontrolní orgány byly samozřejmě bez jasné definované legislativy dosti bezradné. Tomuto učinila přítrž až legislativní změna zákona o pobytu cizinců platná od 1. 1. 2010, která stanovila, že při žádosti o vízum či povolení k pobytu nad 90 dnů je možné se pojís-

mování skutečnosti, pokud cizinec pojistnou smlouvu předčasně zrušil, a tím porušil podmínky pro udělení víza nebo dlouhodobého pobytu. Operativně jsme také řešili problémy, které vznikly v souvislosti s přijetím novely. Jednalo se zejména o umožnění sjednávání pojištění „dálkovým způsobem“ pro cizince pobývající mimo území ČR. Po přijetí poslední novely a převzetí agendy udělování víz odborem migrační a azylové politiky ministerstva vnitra chceme v započaté spolupráci pokračovat. V první polovině ledna již proběhlo společné jednání zástupců ČAP, ministerstva vnitra a cizinecké policie, kde byly nastaveny základní principy spolupráce.

Ilustrační foto: Dreamstime.com

tit pouze u subjektů z České republiky nebo Evropské unie. Tato legislativní změna samozřejmě nebyla naprosto dokonalá. Například někteří cizinci ze zemí jako je USA, Izrael a Japonsko neměli možnost použít při žádosti o vízum delší než 90 dnů kvalitní pojistky ze své mateřské země. Primárně však zamezila páčání závažné trestné činnosti a vzniku nevymahatelných pohledávek, které se následně projevívaly zatížením státních financí.

Spolupracujete s ministerstvem vnitra a cizineckou policií, jak vlastně tato kooperace probíhá?

V loňském roce pojišťovny, které mají ve své nabídce odpovídající pojištění, navázaly spolupráci s cizineckou policií, a to zejména v oblasti ověřování platnosti pojistných smluv a ozna-

Jak předpokládáte, že se bude tato oblast nadále vyvíjet?

Velkou neznámou a zároveň největší obavou u tohoto produktu je škodní průběh. Tento druh pojištění je absolutně nesrovnatelný s pojištěním na nutnou a neodkladnou péči. Oproti tomuto pojištění sice došlo ke zvýšení pojistného, avšak ve srovnání s původním pojištěním na komplexní péči došlo ke snížení sazeb o více jak 50 %. Na jednu stranu lze předpokládat, že se riziko sníží vstupem většího počtu osob různého rizikového potenciálu, na druhou stranu byl škodní průběh původní komplexní péče velmi alarmující. Takže škody mohou být u tohoto nového produktu nepřijatelným aspektem.

Globální oteplování? Není důvod k panice

PROF. ING. MIROSLAV KUTÍLEK, DRSC.
PROFESOR PEDOLOGIE A PŮDNÍ FYZIKY

Hypotéza o globálním oteplování

V materiálech IPCC (Intergovernmental Panel on Climate Change) se uvádí, že za posledních 100 let se zvýšila globální teplota o 0,74 °C. Přitom nejslabší vzrůst teploty je v tropickém pásmu, zatímco se vzrůstající zeměpisnou šířkou se hodnota teploty zvyšuje, na našich šířkách to je již více než 0,74 °C. Protože se ve stejném období zvýšil obsah CO₂ v atmosféře z přibližně 295 ppm až na současných téměř 390 ppm a protože CO₂ způsobuje skleníkový efekt (odtud název skleníkový plyn), byla přijata hypotéza o dominantním vlivu CO₂ na teplotní růst. A jelikož se pro získání energie od počátku industriálního období spalovala fosilní paliva, a tím se produkovaly emise CO₂, mluví se o antropogenním vlivu na globální oteplování. Vliv na změny klimatu má však kromě skleníkových plynů ještě dalších sedm faktorů. Některé působí až v delším geologickém měřítku času, některé působí téměř bezprostředně potom, co se objeví. Tato druhá skupina je pro náš jev globálního oteplování nejdůležitější. Jedná se o velmi komplikovaný systém, ve kterém se vztah mezi určitým faktorem a očekávanou změnou tepelné bilance projevuje jako nelineární a obtížně matematicky popsatelný.

Základní faktory klimatických změn

Milankovičovy cykly

Jedná se o proměnnou excentricitu oběhu Země kolem Slunce a o periodické změny náklonu zemské osy jednou za 40 000 a jednou za 20 000 let. Základní je změna oběhu z té-

měř kruhové dráhy na eliptickou dráhu, a tím způsobenou proměnu síly slunečního záření s opakováním jednou za 100 000 let. Tím se vysvětluje pravidelný výskyt ledových dob (glaciálů) s trváním zhruba 100 000 roků za období posledních dvou milionů let.

Sluneční aktivita

Vychází se z pozorování počtu slunečních skvrn v historických pramenech a z poměru izotopů 10Be/9Be. Kromě korelace mezi klimatickými změnami a slunečními cykly (od 11letého až

Na současné oteplení působí dominantně i jiné a důležitější faktory, než je skleníkový efekt.

po 2400letý podle Charvátové) existuje stále ještě testovaná Svensmarkova hypotéza o potlačování kosmického galaktického záření solárními větry. Silný solární vítr zeslabuje galaktické všesměrné záření a způsobuje globální snížení oblačnosti. To znamená zvýšený průnik slunečního záření a globální oteplení.

Kontinentální drift (posun kontinentů), desková tektonika podle Wegenera

Litosférické desky nesoucí jak kontinenty, tak dna moří „plavou“ na visco-elastickém materiálu. V minulosti se srážely a vytvářely superkontinenty, ty se zase rozlamovaly a při dalších srážkách byla vyvrátněna pohoří a vznikaly prolákliny a nová moře. Současná krátkodobá klimatická oscilace však nemůže být deskovou tektonikou ovlivněna.

Skleníkový efekt

Je způsobený asymetrickou stavbou molekul plynů. Nejvýraznější je vodní pára, intenzita efektu klesá v pořadí metan, oxid uhlíčitý. Vzestup koncentrace CO₂ v současnosti způsobuje oteplení. Podle IPCC je jeho vliv dominantní.

Globální oteplování. Celosvětový fenomén, na kterém se podle převládajícího názoru velkou mírou podílí lidstvo svou činností. Je tomu však opravdu tak? A jakým způsobem se tato problematika dotýká sféry pojišťovnictví?

Jedním z cílů tohoto textu je kriticky prozkoumat tento názor.

Termohalinová cirkulace

Hlavní mořské proudy jsou jednak v povrchových vrstvách oceánů, jednak v hloubkách nad mořským dnem. Oba typy jsou vzájemně propojeny jako mašličky obepínající globus a přispívají k vyrovnávání teplot na Zemi. Jednou z nejdůležitějších součástí tohoto systému je Golský proud, u něhož v této chvíli neexistují žádná sofistikovaná pozorování, která by svědči-

la o probíhajících změnách. Pokud by k nim vlivem přehřátí došlo - Golský proud by zeslábl, zkrátí se a od středních šířek výše by probíhalo ochlazování. To se však neděje.

Aerosoly, vulkanická činnost, dopad asteroidů

Zvýšená koncentrace aerosolů v atmosféře snižuje průnik slunečního záření, a tedy ochlazení. To je hlavní středně dlouhý efekt vlivu sopečného výbuchu. Dopad bolidu (meteoritu) a asteroidu způsobuje kromě okamžitých efektů dlouhodobé zvýšení obsahu aerosolů v atmosféře. Efekty závisí na hmotnosti dopadajícího tělesa.

Vegetační kryt

Změna vegetačního krytu způsobuje změnu evapotranspirace (výpar vody z povrchu půdy a z rostlin) a změnu albeda (odraz slunečního záření od zemského povrchu). Změnu vegetačního krytu mohou způsobit kromě člověka také všechny výše uvedené faktory.

Magnetické pole Země

Vliv změny, především přepólování, není dosud dostatečně prozkoumán. Podstatně se projevi-

zvýšenou intenzitou galaktického kosmického záření, což by znamenalo chladnou oscilační vlnu klimatu.

Posun monzunů a změny převládajících vzdušných proudů jsou důsledkem působení některých výše uvedených faktorů a nejsou primárním činitelem ovlivňujícím změnu klimatu. Souhrnně platí, že jednotlivé faktory nepůsobí izolovaně, vzájemně se ovlivňují a jednotlivé procesy vyvolané změnou některého faktoru jsou navíc doplňovány sdruženými procesy, jak je obecně známo z ireverzibilní termodynamiky. Klima tedy nemůže být konstantní charakteristikou ekosystému a dynamika klimatu se projevuje jak v krátkodobém časovém měřítku současnosti a ve střednědobém měřítku holocénu (nejmladší oddělení čtvrtohor), tak v dlouhodobém geologickém časovém měřítku. Zaměříme se na období pro lidstvo nejzajímavější, na již zmíněný holocén – k této době se váže existence Homo sapiens.

Změny klimatu v historii lidstva

Z analýz vzorků ledu získaných z vrtů v ledovcích Antarktidy a Grónska byly stanoveny jednak teploty a jednak obsah CO_2 v pórech ledu pro jednotlivé hloubky, kterým odpovídal čas před současností. Koncentrace CO_2 se měnila v mezích 180 až 290 ppm s časovým zpožděním za změnou teploty v rozmezí 600 ± 300 let. Např. v záznamech vrcholů oteplení v interglaciálu (období mezi dvěma chladnými obdobími) je vrchol koncentrace CO_2 vždy opožděn o stovky let. Teploty v dřívějších interglaciálech byly o 3 až 5 °C vyšší než náš současný průměr. Změna koncentrace CO_2 je vždy důsledkem změny teploty v jednotlivých cyklech. Podle záznamů z antarktických vrtů došlo za 400 000 let ve dvou případech ke snížení CO_2 , zatímco teplota T zůstala konstantní, a podobně tomu bylo ve dvou případech vzrůstu CO_2 , kdy $T = \text{konst.}$ V jednom případě byla koncentrace CO_2 konst. a T klesla, zatímco v jiném případě T zřetelně stoupla. Klimatické oscilace jsou tedy způsobeny jinými faktory než změnou CO_2 , velice pravděpodobný je vliv změn solární aktivity. V období nejvýraznějšího rozšíření Homo sapiens a vzniku mnoha kultur a civilizací v holocénu jsou prokázány variace teplých a chladných period podle analýz ledu odebraného po vrstvičkách z ledovce v Grónsku. Z 20letých průměrů vychází devět výrazných teplých period s teplotami vyššími, než je náš současný průměr. V posledních 3,5 tisíciletích byly tři významné teplé periody. Nejprve to byla velmi

teplá Minojská perioda, pak od 3. století před naším letopočtem do cca 2. století bylo Římské klimatické optimum a následovala Středověká teplá perioda v rozmezí let cca 850 – 1350. Potom je výraznější ochlazování až do Malé doby ledové (cca 14. – 19. století). Současné oteplování s počátkem kolem r. 1850 je stále ještě pod teplotním průměrem holocénu. Navazuje na Malou dobu ledovou a má tendenci k vyrovnání teplot na úroveň teplotního průměru holocénu. Nejedná se o extrémní oteplování, ani o proces směřující ke katastrofě.

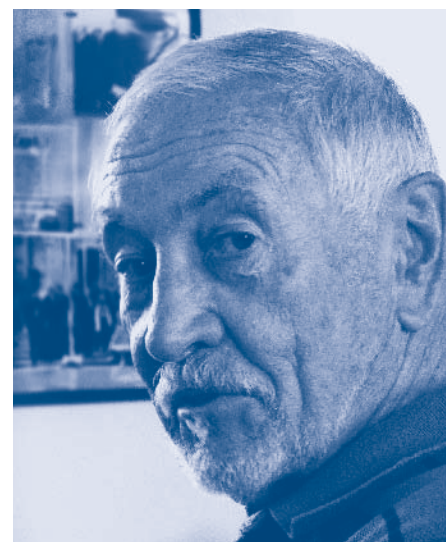
Skleníková hypotéza

Pro posouzení skleníkové hypotézy je rozhodující výsledek experimentů, a protože není v lidských silách otestovat celou planetu, jsme odkázáni na studium vlivu samotné přírody. Z něho vyplývá, že v obdobích pleistocénu i holocénu nenacházíme jediný případ, kdy by byla teplá perioda způsobena vzrůstem obsahu CO_2 v atmosféře. Naopak jsou dokumentované klimatické změny probíhající proti působení skleníkového efektu. Byly zjištěny teplotní výkyvy trvající stovky let s teplotami výrazně vyššími, než je současná globální teplota, a koncentrace CO_2 tehdy nestoupla nad 300 ppm. Vyplývá z toho, že na současné oteplení působí dominantně jiné faktory, než je vliv skleníkového efektu. Z čehož usuzují, že současné snahy o zastavení růstu obsahu CO_2 nebudou podstatně zpomalovat nebo zastavovat vzrůst teploty. Z tohoto důvodu je nutné přizpůsobit praktická opatření probíhající klimatické změně. Současná, zatím krátkodobá ochlazovací perioda může být krátkou oscilací, některými autory se uvádí doba trvání až do 30 let, po které by následovala oteplovací perioda, jež by směřovala k pozvolnému vyrovnání teploty na průměrnou teplotu holocénu. Druhou možností je delší trvání oscilace a návrat k průměrným hodnotám před půl stoletím nebo dokonce před celým stoletím.

Prognózy o změně klimatu

Při působení více faktorů probíhá několik procesů zároveň, ty se navzájem ovlivňují a dochází ke vzniku sdružených procesů. Existuje omezená řešitelnost pro lineární rovnice sdružených procesů podle Onsagera. U klimatu se jedná vesměs o nelineární vztahy a tyto systémy jsou matematicky neřešitelné. Užívané numerické modely nemohou proto poskytnout použitelné výsledky. Predikce globálního oteplení podle dosavadních modelů nejsou hodnověrné. Testováním mode-

lů na teplé periody v minulosti nebyly modely verifikovány (hlavně na Středověkou teplou periodu), a modely proto neposkytují možnost předpovědět vývoj klimatu v budoucnu. Současný stav poznání umožňuje v některých případech minulých oscilací identifikovat působící faktory a analyzovat danou oscilaci. Není však možné provést předpověď, ani uvést míru pravděpodobnosti výskytu budoucí oscilace. Málo pozornosti bylo věnováno méně mediálně přitažlivým efektům významným hlavně v regionálním měřítku. Globálním oteplováním dochází již dnes k posunům klimatických zón a tento proces bude pokračovat. Tím se mění také proudění vzduchu jak v intenzitě, tak ve směru a frekvenci a dochází k trvalým odchylkám ve vývoji počasí oproti tradičním století starým

Miroslav Kutilek

Foto: archiv autora

zkušenostem na regionálním měřítku. Předpokládám proto také změny v režimu srážek vyvolané změnami v působení dosud tradičních atmosférických útvarů. Tím bude také ovlivněna změna hydrologie velkých a především malých povodí a hydrologie půdy.

Závěry pro pojišťovny

Současné oteplování nebude mít globální katastrofické důsledky. Globální trendy nejsou vždy totožné s regionálním vývojem klimatu. Změněný režim srážek v měřítku regionu bude mít dva typy důsledků: (1) zvýšenou pravděpodobnost výskytu mžikových lokálních povodní, (2) zvýšenou četnost přísušků způsobujících škody v zemědělství. Oba negativní jevy budou zesílené současnými trendy ke zhoršování fyzikálních vlastností půd: monokultury (biopa-

liva), těžká zemědělská technika, pomalý přechod na „bezorební“ techniku, úbytek půdního fondu v oblastech vysoké bonity, zhoršení protierozních opatření... Všechny typy povodní mají tendenci ke zvyšování hospodářských škod na celostátní úrovni. Je to způsobené intenzifikací zástavby na plochách mladých aluvií (říční náplavy). Působí zde rozpor mezi

krátkou lidskou pamětí maximálně dvou generací a dlouhodobou „pamětí“ přírodních procesů v rozsahu staletí. Doporučuji proto úpravu pojišťovací politiky tak, aby byla diferencována pojišťovací statistika na dvě oblasti týkající se (a) více ohrožených území, (b) méně ohrožených území. V případě vymezení uvedených oblastí s ohledem na povodně je spolehlivým

indikátorem rozhraní mezi mladými a staršími aluvií, tedy hranice fluvisolů (půdy, které se vyvíjejí v periodicky zaplavovaných oblastech) méně vyvinutých a více vyvinutých. Podobným způsobem by měla být vymezena svážlivá území, kde zvýšená frekvence intenzivních srážek povede k častějším půdním sesuvům, a tím i k ohrožení stavebních konstrukcí. ☒

Hlavní ekonom Swiss Re: Co čeká pojišťovny v roce 2011?

THOMAS HESS
SWISS RE

Exkluzivní pohled hlavního ekonoma zajišťovny Swiss Re Thomase Hesse.

Pro někoho zřejmě tento názor nebude znamenat nic nového, jsem však přesvědčen, že pojišťovny, ale také zajišťovny čeká v roce 2011 růst. Podle mě bude klíčovým aspektem pro tento trend disciplinované upisování rizik, jeho prostřednictvím budou správně vedené společnosti zcela jistě získávat konkurenční výhodu. Jestliže se ohlédneme zpět za rokem 2010, zjistíme, že se pojišťovnám více než dařilo vyrovnat se s následky končící hospodářské recese. Obecně můžeme říci, že se kapitál pojišťoven vrátil na úroveň před krizí, což je určitě velmi dobrá zpráva. Naše data ukazují, že se tento více než příznivý vývoj vztahuje jak na životní, tak i na neživotní pojištění a můžeme ho pozorovat v rozvinutých, ale i rozvojových ekonomikách.

Překážky růstu

Přes všechny tyto pozitivní zprávy však nesmí sektor pojištnictví jako celek v žádném případě usnout na vavřínech. Ekonomika totiž stále čelí více či méně skrytým hrozbám, jako jsou státní dluhy některých států eurozóny. Je zřejmé, že největší obavy stále vzbuzuje vývoj řecké ekonomiky, za kterou se sportovní terminologií řečeno drží v závěsu ekonomika Irska. I přes značnou finanční podporu ze strany MMF a EU není stále jasné, zda se tyto, ale i další země dokážou v budoucnu vyrovnat s problémy, kterým čelí.

Další problematikou, která může ohrozit růst pojišťoven, je až příliš velká snaha o regulaci ze strany orgánů dohledu EU. V tomto kontextu mohu odpovědně prohlásit, že sféra pojištnictví samozřejmě vítá zavedení směrnice Solvency II, na druhou stranu je však nesmírně důležité, aby se implementační opatření příliš neodchylovala od původních principů Solvency II.

Výzvy

Jak už jsem se zmínil na předchozích řádcích, kapitál pojišťoven se dostal zpět na „předkrizovou“ úroveň, přesto společnosti trápí velmi nízké investiční výnosy. Ty vyplývají z nízkých úrokových sazeb spojených s konzervativními

investičními strategiemi pojišťoven. Když se podíváme na negativní dopad nízkých úrokových sazeb vytvořených expanzivní měnovou politikou ve vyspělém světě, tak zjistíme, že pojišťovny, penzijní fondy a soukromí střadatelé levně financují vlády, podniky, ale i chod domácností. Vyplývá to z toho, že ve smlouvách životního pojištění jsou explicitně zaručené úrokové výnosy. Obdobně, i když implicitně, je tomu tak v neživotním pojištění. V prostředí těchto nízkých úrokových sazeb mohou pojišťovny pouze s obtížemi získat potřebné výnosy na rozdíl od bank, korporací a vlád, které z nízkých sazeb profitují. Tento stav rozhodně není ideální. Podle mě by kompenzace této ne zrovna vhodné nastavené situace měla přijít v podobě profitaibility z disciplinovaného upisování rizika.

Díky celkovému ekonomickému oživení a zlepšené situaci na finančních trzích očekávám v roce 2011 zrychlený růst v životním, ale i neživotním pojištění. Životní pojištění bude sice ve vyspělých zemích stagnovat, předpokládám však, že tento stav bude vyvážen meziročním růstem okolo 10% v ekonomikách rozvojových. U neživotního pojištění jsou mé předpoklady růstu spíše mírné, ziskovost bude narušena snižováním sazeb. A jako už poněkoli káté v tomto směru poukazuji na dostatečnou disciplinovanost upisovatelů rizik, díky které budou společnosti schopny získat konkurenční náskok v letech následujících. ☒

Foto: archiv Swiss Re

Thomas Hess

Jaromír Drábek: Důchodová reforma je rozumný kompromis

REDAKCE
ČESKÁ ASOCIACE POJIŠŤOVEN

Vládní koaliční partneři našli shodu na parametrech penzijní reformy. Ministr práce a sociálních věcí Jaromír Drábek je s podobou návrhu spokojen.

Vládní koalice se dohodla na podobě důchodové reformy, mohl byste, pane ministře, popsat, jaké změny nás tedy konkrétně čekají?

Návrh důchodové reformy počítá s možností dobrovolného vstupu do druhého pilíře. To v praxi znamená, že jednotlivec, kterému dnešní systém vyhovuje a například si již v rámci penzijního připojištění sám nějak spoří nad rámec zákonem daných odvodů, nemusí měnit nic. Systém stávajících dobrovolných úspor na stáří se státním příspěvkem bude zachován. Na druhou stranu ti,

také předpokládat na základě předchozích zkušeností, že zvýšení DPH se rozmělní mezi spotřebitele a prodejce. Stejně jako většina analytiků, kteří se k této problematice vyjadřovali, se kloníme k názoru, že očekávatelný dopad na výdaje domácností se bude pohybovat kolem dvou procent. V případě, že dojde ke zvýšení výdajů domácnosti o 425 Kč měsíčně, jak například předikuje analýza myšlenkového centra IDEA Jana Švejnara, pak my v průměrné rodině navýšujeme slevu na dani o 500 Kč měsíčně. Dopad by tedy měl být minimální.

Jedni hodnotí návrh důchodové reformy jako příliš odvážný, druzí mu nedostatek odvahy vytýkají. Pro mne je to znamení, že se jedná o rozumný kompromis, který nabízí alternativu pro každého jednotlivce.

kteří mají pocit, že dnešní spoření jim stačit nebude a chtějí se na stáří zabezpečit lépe, budou mít tuto šanci. Z dnes odváděných 28 % do průběžného systému budou odvádět pouze 25 % vyměřovacího základu mzdy, zbývajících tři procenta plus další dvě (jako nutná podmínka pro vstup do dobrovolného systému) pak budou posílat do penzijního fondu, který si sami vyberou.

Koalice chce sjednotit sazbu daně z přidané hodnoty na 20 procentech, jak vnímáte tento krok?

Poslední zvýšení DPH v roce 2008 predikovalo při zvýšení dolní sazby z 5 na 9 % inflaci 1,5 %, skutečnost byla taková, že ceny stouply zhruba o jedno procento. Dnešní prognózy se velmi různí, a to z pochopitelných důvodů. Zřejmě je, že zvýšení ceny bude mít na různé rodiny s různými spotřebitelskými návyky a potřebami rozdílné dopady. Lze

Mohl byste popsat, jak bude vypadat důchod těch, kteří budou část peněz posílat soukromým fondům? Pomůže to Čechům zvýšit ve stáří životní úroveň, nebo to budou jen drobné navíc?

Nerad bych sliboval nemožné, ale zcela realisticky je třeba říci, že rozložení odvodů spolu s očekávatelnou výnosností fondů je skutečně zárukou vyšších výnosů v důchodu. Do jisté míry bude záležet i na formě výplaty, kterou si občan zvolí, zda to bude formou doživotní penze, nebo formou renty po dobu minimálně 20 let.

Jak vnímáte názory, podle kterých nebude navržený systém důchodové reformy pro spoustu lidí atraktivní a jež tvrdí, že masivní zvýšení DPH poslouží spíše k navýšení příjmu státního rozpočtu?

Jedni hodnotí návrh důchodové reformy jako příliš odvážný, druzí mu nedostatek od-

Foto: MPSV

Ministr práce a sociálních věcí Jaromír Drábek

vahy vytýkají. Pro mne je to znamení, že se jedná o rozumný kompromis, který nabízí alternativu pro každého jednotlivce. Nic se nemusí změnit pro toho, komu současný systém vyhovuje, ten, kdo se chce na stáří zajistit lépe, bude mít nyní možnost. Věřím, že v historicky krátkém čase se výhodnost účasti v dobrovolném pilíři prokáže. Zásadní pro mě je, že po sedmi měsících politického vyjednávání máme na stole návrh, za nímž si stojím a kterému věřím. Skeptické hlasy od počátku této vlády vykřikovaly, že tento kabinet není schopen se na důchodové reformě dohodnout. Pochopitelně mě tak těší, že jsme prokázali opak. Po patnácti letech diskuzí o důchodové reformě máme reálnou šanci ji uskutečnit. ☒

Pojištění vozidel: Únorová kampaň ČAP cílila na řidiče

REDAKCE
ČESKÁ ASOCIACE POJIŠTOVEN

Česká asociace pojišťoven spustila 1. února již tradiční informační kampaň Únor - měsíc pojištění. Po předcházejících ročnících, které byly zaměřeny na životní pojištění a pojištění majetku, přišlo v letošním roce na řadu pojištění vozidel.

Proč právě vozidla?

Předepsané pojistné z pojištění motorových vozidel tvoří celou polovinu předpisu neživotního pojištění, přičemž zejména oblast havarijního pojištění skýtá ještě značný prostor pro růst trhu. U českých motoristů však tento druh pojištění není příliš populární, a příčinu tohoto stavu nelze hledat pouze v ceně produktu. Hlavní problém je v tom, že i když s pojištěním vozidla má praktickou zkušenost skoro každý občan, tak pouze malé procento motoristů je o tomto produktu dostatečně informováno. Výsledkem je

V současné době jej nemá sjednáno pouze jedno vozidlo z deseti. Kampaň tyto „hříšníky“ upozorňovala zejména na dopady situace, kdy svým vozidlem způsobí škodu ostatním účastníkům provozu. Na běžných příkladech z praxe si mohli motoristé bez povinného ručení představit, jak závažné zejména finanční následky pro ně chybějící pojištění může mít. Kampaň byla cílena i na mladé řidiče, kteří si první auto teprve pořizují a toto riziko mohou z nedostatku zkušeností a informací podceňovat. Kromě povinností jsme zdůraznili i přísné sankce, jež vyplývají z nesjednání povinného ručení, nebo rady a postupy související s přihla-

V České republice má sjednáno havarijní pojištění pouhých 18 % majitelů vozidla, což svědčí o velmi nízké pojistné ochraně.

neuspokojující pojistná ochrana, kdy si lidé velmi často havarijní pojištění pletou s pojištěním odpovědnosti z provozu vozidla (povinným ručením). „Už z toho důvodu jsme se snažili v rámci kampaně jasně oddělit problematiku pojištění odpovědnosti z provozu vozidla od havarijního pojištění a vysvětlit veřejnosti základní principy a rozdíly obou produktů,“ popsala jeden z hlavních cílů kampaně manažerka pro komunikaci a vzdělávání ČAP Marcela Kotyrová.

Povinné ručení stále není samozřejmostí

Pojištění odpovědnosti z provozu vozidla je povinné (stanovené zákonem) a počet takzvaných neplatičů rok od roku ubývá.

šováním nebo odhlašování vozidla z provozu aj.

„Nepodceňujte havarijní pojištění!“ - hlavní motto kampaně

Hlavním bodem kampaně byla osvěta v oblasti havarijního pojištění. Důvod byl prostý, v České republice má sjednáno tento druh pojištění pouhých 18 % majitelů vozidla, což poukazuje na nedostatečnou pojistnou ochranu. Kromě srozumitelného vysvětlení rozdílů mezi havarijním pojištěním a povinným ručením se projekt detailně zabýval i popisem jednotlivých rizik. Každé z nich provázely i příklady skutečných pojistných událostí s vyčíslením škody a ukázkou pla-

ceného pojistného v porovnání s vyplaceným pojistným plněním za konkrétní škodu. Řidiče jistě zajímá, že průměrná výše pojistného plnění za škodu způsobenou živly na vozidle je 116 tisíc korun, u krádeží je to pak 250 tisíc korun. 65 % nehod je chybně zdokumentováno. Tyto alarmující statistiky zdůraznily efekt předaných informací. Projekt věnoval pozornost i všem druhům přípojištění a praktickým radám, jak postupovat v konkrétních případech - od fáze sjednání pojištění až po hlášení škodních událostí.

Výsledky průzkumu

Česká asociace pojišťoven pracovala v rámci kampaně s aktuálními fakty. Čísla a informace byly tentokrát čerpány z ankety členských pojišťoven, které ČAP za tímto účelem

oslovila se širokou škálou dotazů k tématu pojištění vozidel. Dalším zdrojem aktuálních informací byl omnibus, jenž byl proveden s účastí 1011 respondentů. Z obou průzkumů vyplynuly tři mýty, které jsou u motoristů zažity a jež jsou pro ně důvodem k nesjednání havarijního pojištění. Většina lidí se mylně domnívá, že tento druh pojištění je drahý a v případě pojistné události stejně nic nedostanou. Druhá z rozšířených polopравd říká, že když klesá cena vozidla, mělo by automaticky klesat i pojistné, a posledním nejčastějším důvodem, proč nesjednat havarijní pojištění, byl argument, že pro staré vozidlo se toto pojištění vůbec nevyplatí. Průzkumy dále odhalily i rezervy motoristů v praktických postupech, jako je například využívání asistenčních služeb (60 % respondentů nezná svou asistenční službu), vyplňování formuláře Záznam o dopravní nehodě nebo v samotném postupu při nehodě. V rámci kampaně byly samozřejmě zmíněné omyly řidičů uváděny na pravou míru. Velká část prezentovaných informací se také týkala správného postupu při nehodě samotné, ale i v komunikaci s pojišťovnou.

Soutěže a sociální síť

V podobě zajímavé soutěže byla kampaň prezentována na vlnách rádia Frekvence 1 a jejím partnerském webu pro motoristy Motomailu. Cílem bylo oslovit majitele vozů během jízdy v autě, předat jim detailnější informace, otestovat jejich znalosti a kromě vědomostí jim poskytnout i zábavu. Řidiči měli možnost si zasoutěžit o hodnotné věcné ceny, které do soutěže věnovaly členské pojišťovny. Podobná soutěž pak byla připravena i se serverem StudentPoint.cz. Česká asociace pojišťoven se také rozhodla vytvořit prostor pro oboustrannou komunikaci využitím služby sociální sítě Facebook.

Unikátní internetový portál

Zprovozněn byl i zcela nový internetový projekt www.jaksepojistit.cz. Tento webový portál přímo navazuje na kampaně z let předchozích. Po jeho spuštění se uživatelům zobrazí přehledný rozcestník, na kterém návštěvníci najdou jak informace k aktuálnímu tématu pojištění vozidel, tak souhrnné zprávy z kampaní Pojisti život nebo Pojisti majetek. Vznikl tak jedinečný a nezávislý zdroj informací pro veřejnost o problematice jednotlivých druhů pojištění. „Konkrétní podstránky nového

webu jsou jednotně strukturované, a umožňují tak snadnou orientaci. Informace, jež obsahují, se chystáme průběžně aktualizovat a budeme zde přidávat i nová témata," popisovala web Marcela Kotyrová. V sekci brožury pak přibyla v rámci kampaně další informační pomůcka „Pojisti si své auto“ – tento v pořadí již pátý elektronický průvodce pro sjednání a využívání určitého typu pojištění popisuje všechny nejdůležitější rady a informace o havarijním pojištění a jednotlivých rizicích. O užitečnosti portálu svědčí statistiky návštěvnosti, podle kterých si web za období od 31. 1. 2011 do 28. 2. 2011 prohlédlo 3824 uživatelů.

Důležitá podpora médií

Samotnou kampaň odstartovala 1. 2. 2011 tisková konference konaná v salonku hotelu Adria na Václavském náměstí, které se zúčastnila více než třicítka žurnalistů. To se samozřejmě odrazilo i ve zvýšeném počtu mediálních výstupů. Problematika pojištění vozidel se tak zásluhou dobré marketingové přípravy oddělení komunikace ČAP dostala na obrazovky České televize a TV Prima, zaplnila i éter Českého rozhlasu a kampaň na svých stránkách přiblížily čtenářům-řidičům i deníky Mladá fronta Dnes, Lidové noviny, Právo, Blesk atd. Rovněž specializované internetové servery nezůstaly stranou.

Díky cílové skupině řidičů byly do projektu zapojeny i lifestyle časopisy.

Partnerské organizace

Za přímou mediální podporu patří dík serverům Finance.cz, Finanční noviny, Opojištění.cz, Poradci-sobě.cz, Peníze.cz, Profit.cz a Studentpoint.cz, jež se staly aktivními partnery celé kampaně. Projekt, stejně jako v předchozích letech, podpořily také členské pojišťovny. Na celé kampani spolupracovala agentura Native PR, webové stránky vytvořila společnost Entre. Zvláštní poděkování za pomoc při přípravě projektu pak patří České kanceláři pojistitelů.

Opět za rok ...

Informační kampaň ČAP „Únor – měsíc pojištění“ získala již řadu ocenění v oblasti PR. Hlavním přínosem je komplexnost a srozumitelnost předávaných informací. Souhrnný portál www.jaksepojistit.cz se tak stal trvalým nástrojem ke zvyšování povědomí veřejnosti o pojistných produktech.

Češi a finanční gramotnost. Kde jsou největší mezery?

ING. DUŠAN HRADIL
MINISTERSTVO FINANCÍ

Finanční gramotnost je pro život v dnešní společnosti zcela zásadní. Jak však vyplynulo ze společné studie Ministerstva financí a České národní banky, Češi v této oblasti výrazně zaostávají.

Všichni o ní mluví již několik let, zaměstnala stovky řečníků na konferencích. A přitom je stále nízká. Řeč je o finanční gramotnosti, nebo chcete-li o „znalostech, dovednostech a hodnotových postojích občana v oblasti osobních, resp. rodinných financí“. Tažení za vyšší gramotnost Čechů v oblasti osobních financí začalo již na sklonku roku 2005, kdy v rámci aktivit za zlepšení podmínek bankovních klientů upozornil rezort financí na potřebu vzdělat naše občany, aby lépe rozuměli tomu, co je jim nabízeno, co a jak si mají vybrat a zejména jaké důsledky může, resp. bude mít jejich podpis na smlouvě o poskytnutí finanční služby. V následujících letech byl připraven plán, jak ve finančním vzdělávání postupovat. Byly navrženy standardy pro výuku ve školách a v květnu roku 2010 posvětila vláda celkovou Národní strategii finančního vzdělávání. Česká republika se tak zařadila mezi několik málo zemí na světě, jež mají schválenou koncepci na celonárodní úrovni.

Příprava projektu

Každý správný plán na zlepšení stavu (nejen finanční gramotnosti) by měl v rámci úvodních kroků obsahovat zjištění současného stavu, aby bylo možné postupně sledovat budoucí změny. A také, aby se lépe nastavily jednotlivé aktivity a celé úsilí šlo tím správným směrem. Proto bylo součástí akčního plánu již zmíněné národní strategie změření finanční gramotnosti dospělé populace. Přípravu tohoto poměrně rozsáhlého projektu zahájilo Ministerstvo financí společně s Českou národní bankou již na počátku roku 2010. Ještě před začátkem léta stihla skupina odborníků, posílená o některé členy Pracovní skupiny pro finanční vzdělávání a experty Českého statistického úřadu, připravit návrh téměř hodinového dotazníku. Jeho součástí se staly i dvě desítky otázek OECD (Organizace pro ekonomickou spolupráci a rozvoj), které jsou paralelně pokládány ve více jak deseti zemích v rámci tzv. pilotního globálního měření finanční gramotnosti. Mezinárodně srovnatelné výsledky budou publikovány zhruba

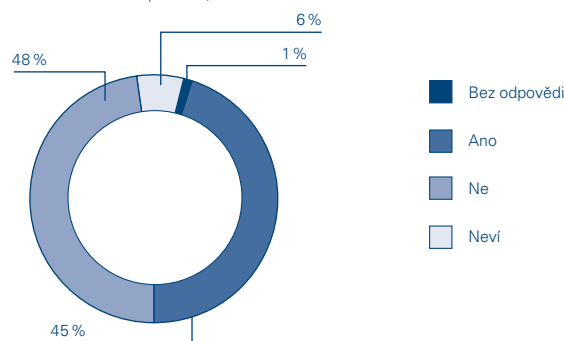
za rok, naopak vyhodnocení celého českého dotazníku bylo prezentováno již v prosinci loňského roku. Ministra financí však příliš nepotěšilo, a tak nešetřil kritikou. Jsou výsledky skutečně tak špatné?

Rozpočet až na prvním místě

Všechny přístupy k finanční gramotnosti, od Austrálie přes Evropu až po Ameriku, mají jednu věc společnou – základem úspěšného řízení osobních financí je správně sestavený rozpočet. A ten by měl být také průběžně sledován a případně upravován. Data z výzkumu však vypovídají o tom, že pouze jeden ze tří Čechů sestavuje rozpočet pravidelně, a i s občasnými rozpočtáři se dostáváme jen na necelou polovinu. Ti, kteří finance nebilancují, by sice věděli, jak na to, ale považují to za zbytečnost. Zde je vidět, že finanční gramotnost není jen o tom umět sestavit přehled příjmů a výdajů domácnosti, ale také o uvědomění si, k čemu je to dobré. Pochválit respondenty můžeme

Dělá si vaše domácnost finanční rozpočet?

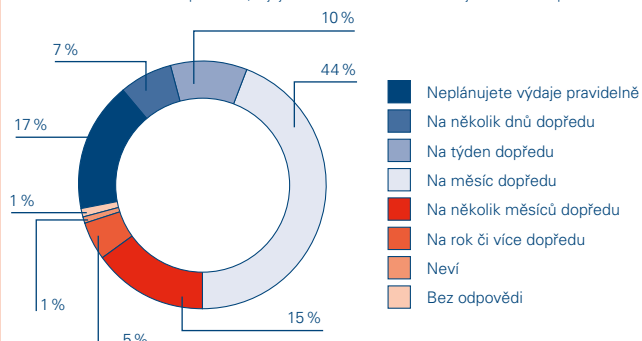
ZÁKLAD: Všichni respondenti, n=1005

Zdroj: STEM/MARK, Finanční gramotnost, září 2010

Plánuje vaše domácnost své výdaje pravidelně? Pokud ano, na jaké období?

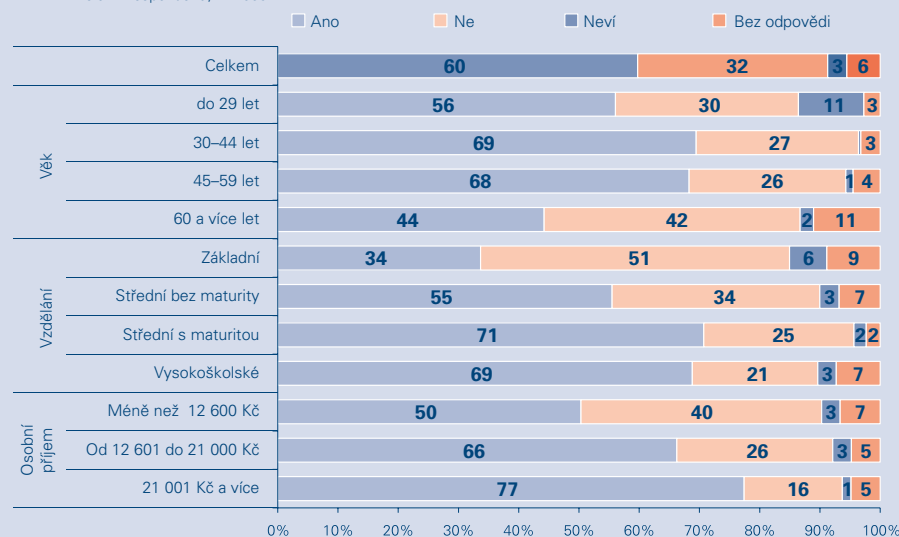
ZÁKLAD: Respondenti, v jejichž domácnosti se sestavuje finanční rozpočet n=451

Zdroj: STEM/MARK, Finanční gramotnost, 2010

Vytváří si vaše domácnost rezervy jako zajištění na stáří?

ZÁKLAD: Všichni respondenti, n=1005

Nejen pojišťovnu je třeba dobře vybrat

Nabídka finančních produktů, ať vkladových, úvěrových či pojistných, je velice široká. Je tedy otázkou, zdali se občané v tomto množství dokáží skutečně orientovat. Je také velmi důležité, zdali Češi vůbec zvažují vícero nabídek - a právě na to se výzkum zaměřil. Ve třetině až polovině případů (dle konkrétního produktu), na které si respondenti vzpomněli, vybírali finanční produkt z nabídky více poskytovatelů. V případě pojištění majetku dosáhlo toto skóre 41 %, u životního pojištění dokonce 45 %. Uznáme-li i výběr z více nabídek jedné firmy, můžeme shrnout, že dva ze tří obyvatel ČR se chovají gramotně a snaží se více či méně vybírat.

Výrazně lepší výsledky byly zaznamenány u dotazu, zda byly při výběru finančního produktu zváženy alespoň různé informační zdroje. Z toho vyplynulo, že téměř každý v minulosti nespolehl jen na jednu informaci a hledal další. Je tedy evidentní, že Češi rádi porovnávají. A to je dobře!

RPSN

Opatrný optimismus při čtení výsledků zasáhla výrazná rána v otázce úvěrů. Pouze 58 % respondentů ví, že by při uvažování o půjčce

pouze za to, že když už si rozpočet sestaví, tak ve většině případů sledují jeho dodržování. Ovšem správně by to měli dělat všichni. Malé vyznamenání udělme 64 % dotazovaných, kteří plánují své výdaje na měsíc či více dopředu - tedy alespoň do příští výplaty. Stále však zbývá zhruba třetina respondentů, jež ani k tomuto horizontu nedohlédne. O nějakém udržitelném plánování pak těžko může být řeč.

„Střechu stavím, protože může pršet“

Plánovat bychom měli také pro to, abychom se připravili na zlé časy, v angličtině označované jako „rainy days“. Typickým příkladem je ztráta zaměstnání. Bohužel zhruba čtvrtina respondentů uvedla, že vůbec neví, jak dlouho by zvládla pokrýt své životní náklady v případě, že by přišla o svůj příjem. Neznalost můžeme položit na roveň nepřipravenosti. O nedostatečném zajištění pro případ takové nepříjemné situace hovoří i fakt, že pouze necelá polovina by ze svých rezerv dovedla pokrýt své běžné výdaje alespoň tři měsíce. Pouhá třetina Čechů odkládá část svých výdělků stranou pro případ, že se ocitnou bez práce.

Samozřejmě lze namítnout, že řada lidí nemyslí na konkrétní krizové situace a tvoří si rezervy „na kolik“. To platí pro 60 % obyvatel. Češi si nejčastěji odkládají „desátek“ na běžný účet, pětina pak zůstává věrná obálkám v šuplíku anebo hrníčku na kredenci. I ta-

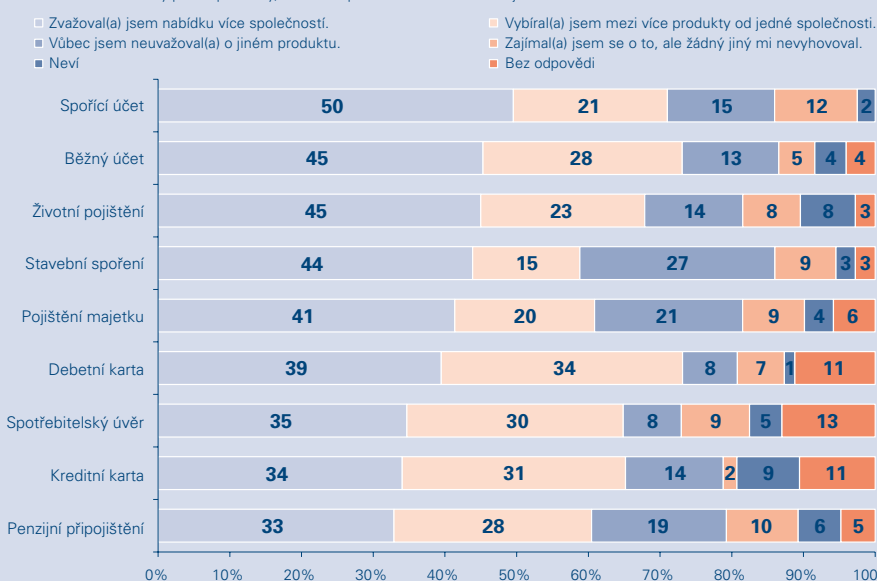
kově spontánní odpovědi zaznamenali tazatelé v průběhu výzkumu. Naopak pětina občanů nezbývá z výplaty nic, co by uspořili - jejich rezervy zůstávají na nule.

V kontextu připravované důchodové reformy bylo zajímavé také zjištění, že si občané spoří na důchod. Za poměrně slušný výsledek je třeba považovat téměř 70 % úspěšnost ve věkové kategorii 30 až 60 let. Škoda, že ve výzkumu nebyl prostor pro otázku, zda mají vhodně nastavené i životní pojištění.

Způsob výběru produktu

ZÁKLAD: Respondenti, kteří si sjednali v posledních 2 letech daný produkt

POZNÁMKA: Zobrazeny pouze produkty, které si v posledních dvou letech sjednalo více než 30 osob

mělo zohlednit jak její cenu, tedy RPSN, tak také své možnosti splácet (tedy zohlednit absolutní výši měsíční splátky). Zmíněná zkratka RPSN je navíc pro naprostou většinu lidí spíše záhadou – jen třetina si myslí, že rozumí jejímu významu, ovšem jen 17 % to skutečně ví. Zhruba stejný podíl občanů ví, co znamenají dovětky „p.m.“ a „p.ä.“ za údajem o úrokové sazbě. Přitom řada úvěrujících společností využívá měsíční formát zobrazení, aby jejich nabídka nepůsobila tak draze.

Inflace znalostí je potřeba

Průzkum se neptal respondentů pouze na jejich chování, ale hodnotil i znalosti ze světa financí. Zmíněna již byla zkratka RPSN, následovaly však i na první pohled méně záluďné otázky, ovšem se ne příliš pozitivními výsledky. Pouze čtvrtina dotázaných skutečně ví, co to je kreditní a debetní karta. A ze skutečných držitelů kreditní karty odpověděla správně pouze polovina. Zarážející byla spontánní odpověď, že „na kreditní kartu si přece můžu spořit“. V závěru krátkého exkurzu do výsledků výzkumu, jehož plné znění je možné nalézt na webu Ministerstva financí v sekci Finanční trh, se ještě zmiňme o pojmu inflace. Správně její výši odhadlo pouze 28 % dotázaných. Naopak 40 % ani neví, co toto slovo znamená. Trvalý růst znalostí nejen v této oblasti je více než potřeba.

Situace na základních školách

Bude jistě velmi zajímavé sledovat, jaká je míra finanční gramotnosti mezi českými školáky. V roce 2012 totiž některé z nich čeká vyplnění testů v rámci projektu PISA (Programme for International Student Assessment). Jeho organizátorem je OECD a probíhá každé tři roky. Studenti ve věku patnácti let odpovídají na testové otázky z matematiky, práce s textem a přírodních věd. Od roku 2012 je pak čekají i dotazy z oblasti osobních financí, které se stanou čtvrtou komponentou testu. Tím projde více žáků, než bylo dospělých respondentů v šetření Ministerstva financí a České národní banky – datová základna tedy bude jistě dostatečně široká. Nicméně otázky budou samozřejmě jiné, úměrné věku respondentů. I patnáctiletí by však měli mít povědomí o světě financí, zvládat hlavní matematické úkony v kontextu peněz a uvědomovat si smysl produktů, pojištění nevymáje. Uvidíme, jak obstojí v mezinárodním srovnání, jehož výsledky bývají prezentovány zhruba rok po ukončení testů. Výsledky však bude třeba číst s ohledem na fakt, že standardy finanční gramotnosti pro základní stupeň jsou sice již schváleny, ale jejich implementace do vzdělávacích programů bude teprve probíhat. Plný rozjezd výuky osobních financí na základních školách lze očekávat v horizontu tří až pěti let. Na středních školách

se naopak toto téma povinně vyučuje již od září 2009. PISA tedy „změří“ žáky, na které finanční výuka nemusela dosáhnout.

Dlouhá cesta před námi

Vrátíme-li se zpět k výzkumu ministerstva a centrální banky, můžeme shrnout, že výsledky rozhodně nejsou uspokojivé. Před námi je ještě hodně práce, abychom dohnali znalostní deficit a změnili naše chování při nakládání s penězi. Klíčovou roli budou hrát i samotné finanční instituce. Vždyť se jedná i o jejich klienty či potenciální klienty. A ti by přece měli vědět, co je jim nabízeno. Jak říká ministerská strategie ochrany spotřebitele na finančním trhu – je podstatné, aby byl občan schopen si informovaně a odpovědně vybrat. ☒

Parametry výzkumu

- 1005 respondentů představujících reprezentativní vzorek populace 18+
- realizátor sběru a vyhodnocení dat – STEM/MARK
- zadavatelé – Ministerstvo financí a Česká národní banka
- výsledky jsou k dispozici v plném znění na webu www.mfcr.cz – sekce Finanční trh – Finanční vzdělávání

POJISTNÉ ROZPRAVY

Pojistně teoretický bulletin vycházející v ČAP od roku 1997

Pojistně teoretický bulletin Pojistné rozpravy přichází už se svým 26. číslem a jako obvykle budou pravidelní čtenáři plně spokojeni s připravenou nabídkou článků. Podařilo se totiž zajistit renomované autory a zajistit širokou škálu odborných témat.

Pro časopis je podstatné, že má kromě specialistů z pojišťoven i teoretických pracovišť také podporu regulátora – Ministerstva financí – a orgánu dohledu v pojišťovnictví – České národní banky, projevující se i v tom, že odborníci z těchto institucí v časopise často publikují.

V tomto čísle například vychází unikátní příspěvek guvernéra České národní banky pana Ing. Miroslava Singera, Ph.D., který se týká nové evropské architektury dohledu nad finančními službami, včetně stanovisek banky, resp. České republiky, k návrhům příslušných právních aktů EU. Je potěšitelné, že někteří z autorů publikují v Pojistných rozpravách vůbec poprvé, a přepokládáme, že se zařadí do skupiny kmenových autorů.

Rozsah: 212 stran

Vydavatel: Česká asociace pojišťoven

Cena: 250,- Kč (bez DPH) + poštovné a balné

Více informací o publikaci společně s možností objednávky najdete na www.cap/publikace.

Odborná anketa Pojišťovna roku vstupuje do druhé dekády

ING. ZDEŇKA INDRUCHOVÁ
VÝKONNÁ ŘEDITELKA
ACPM

Asociace českých pojišťovacích makléřů připravuje již 11. ročník soutěže o nejúspěšnějšího pojistitele – letos to tedy bude Pojišťovna roku 2010.

Cílem ankety je přinést odbornou alternativu k řadě spotřebitelských žebříčků, které více než parametry nabídky a skutečnou úroveň servisu jednotlivých pojišťoven hodnotí spíše jejich popularitu tvořenou především reklamou. Na rozdíl od takovýchto soutěží, jež se navíc zrodily nepoměrně později než anketa AČPM, je náš „sbor hodnotitelů“ složen výhradně ze specialistů, kteří každodenně přicházejí do styku s mnoha pojišťovnami a neustále je porovnávají z různých aspektů. To vyplývá nejen z podstaty a charakteru profese pojišťovacího makléře, ale i ze zákona: ten jim mj. ukládá provádět srovnávací analýzu dostatečného množství pojistných produktů nabízených na trhu. Hodnocení profesionálních makléřů tedy vychází z podrobné konkrétní znalosti jednotlivých produktů a osobních zkušeností s kvalitou poskytovaných služeb každého z pojistitelů. To jsou aspekty, jimiž si soutěž vydobyla vysokou prestiž mezi pojistiteli i pojištěnci.

Reprezentativní výsledky

AČPM jako vyhlášovatel a pořadatel soutěže již od samého počátku usiluje o to, aby se hlasování aktivně účastnil co největší počet makléřů – pouze tak mohou být výsledky reprezentativní, objektivní a statisticky cenné. Proto se anketa neomezuje pouze na členy AČPM, třebaže představují většinovou část trhu. Možnost hodnotit dostává každý z téměř sedmi set pojišťovacích makléřů, kteří se mohou prokázat registrací České národní banky (ČNB). Předmětem hodnocení jsou všechny pojišťovny se sídlem v České republice včetně těch, které zde v daném roce měly organizační složku. Jako vodítko slouží seznamy těchto subjektů vedené ČNB. Univerzální pojišťovny jsou posuzovány jak v kategoriích pro neživotní, tak pro životní pojištění.

Novinky

Jsme velmi rádi, že na prahu dalšího desetiletí naší ankety můžeme ohlásit některé významné změny v organizaci soutěže, které – jak doufáme – posunou celou akci na kvalitativně vyšší úroveň a dále posílí její prestiž u odborné i laické veřejnosti:

- Nově definované soutěžní kategorie:
Pojišťovna roku 2010 – pojištění průmyslu a podnikatelů
Pojišťovna roku 2010 – autopojištění
Pojišťovna roku 2010 – pojištění občanů
Pojišťovna roku 2010 – životní pojištění
Pojišťovna roku 2010 – specializované pojištění
- poprvé v historii se anketa pořádá ve spolupráci s Českou asociací pojišťoven
- spoluorganizátorem a generálním mediálním partnerem je server Opojištění.cz, jediný specializovaný informační server zaměřený na pojištnictví
- k hodnocení kategorie Pojišťovna roku – životní pojištění budou kromě makléřů poprvé přizváni také ostatní registrovaní pojišťováci zprostředkovatelé (PA)

- vznikají samostatné webové stránky www.pojistovnaroku.cz, na kterých najdete všechny podrobnosti k průběhu ankety i řadu dalších zajímavých informací
- hlasování bude probíhat elektronicky, což kromě snazšího zpracování výsledků poskytne i větší komfort hodnotitelům

Osvědčené věci se nemění

- zástitu nad anketou opět převzal Miroslav Singer, letos ovšem již v roli guvernéra ČNB
- generálním partnerem ankety zůstává renomovaná auditorská a poradenská společnost KPMG Česká republika
- prezidium AČPM ve spolupráci s ČAP a KPMG v rámci 11. ročníku ankety opět udělí zvláštní ocenění Osobnost pojištného trhu za mimořádný přínos rozvoji pojištnictví v České republice
- výsledky soutěže budou prezentovány na tradičním galavečeru – letos 10. května v nové budově Národního muzea

Pro další informace sledujte stránky www.pojistovnaroku.cz již od 4. 4. 2011. ☒

Ohlédnutí za 10. ročníkem ankety Pojišťovna roku

Foto: archiv AČPM

Jaromír Drábek: Pension reform is a reasonable compromise

EDITORIAL OFFICE
CZECH INSURANCE ASSOCIATION

The government coalition agreed on major points of the pension reform. Could you please tell us what changes we are to expect?

Draft of the pension reform² includes the option of voluntary involvement in the second pillar³. In practice this means that an individual who is satisfied with the current system and saves, for instance, a certain amount in supplementary pension insurance funds above the legally stipulated payments does not have to change anything. The existing system of voluntary savings for old age with a state contribution will be preserved. On the other hand, people who fear that their current savings will not be sufficient and want to prepare themselves better for the time they are old, will have this chance. Only 25% from the 28% that are today contributed to the compulsory pay-as-you-go system from people's wage assessment basis will be levied, and the remaining three per cent plus other two per cent (as a necessary condition for joining the voluntary system) will be sent to a pension fund of their choice.

The coalition wants to unify the VAT rates at 20%. What is your view of this measure?

During the last VAT increase⁸ in 2008 when the lower VAT rate rose from 5 to 9%, the inflation was predicted to grow by 1.5%. In reality the prices increased roughly by one per cent. For obvious reasons the current prognosis greatly

differ. The price increase will clearly have different impact on various families with varying consumer habits and needs⁹. On the basis of previous experience we can also assume that the impact of VAT increase will be spread between consumers and retailers. We are of the opinion – as most analytics who expressed their view on this issue – that the expected impact on household spendings⁴ will be around two per cent. If the household expenses rise by CZK 425 per month, as predicted for instance in an analysis performed by Jan Švejnar's think-tank IDEA, then we increase the tax discount for an average family by CZK 500 per month. As a result, the impact should be minimal.

What will be the pension of people who will entrust part of their money to private funds? Will it help Czechs to have a higher standard of living after they retire, or will they just gain some extra pocket money?

I do not want to promise the impossible but it has to be said that the distribution of payments together with the expected yield of funds is actually a guarantee of higher income during retirement. To a certain degree the form of payment⁵ chosen by a citizen will also determine whether it will be a lifetime pension⁶, or an allowance paid out for a minimum of 20 years.

Government coalition partners¹ reached agreement on major points of the pension reform. Jaromír Drábek, Minister of Labour and Social Affairs¹⁰, is highly satisfied with the draft.

How do you perceive opinions saying that the proposed pension reform will not be attractive for a lot of people and claiming that massive VAT increase will be used to subsidize the state budget⁷?

Opinions differ. Some people evaluate the draft pension reform as too audacious, others reproach its lack of courage. For me it is a sign that it is a reasonable compromise offering an alternative for every individual. Nothing has to change for people who are satisfied with the current system but those who want to secure themselves better for old age will now have an opportunity to do so. I believe that in a historically short period of time participation in the voluntary pension pillar will prove advantageous. For me it is crucial that after seven months of political negotiations we have a draft in which I believe and that I fully back up. From the beginning of this government we could hear sceptical voices shouting that this cabinet is incapable of reaching agreement on the pension reform. I am of course pleased that we proved the opposite to be true. After 15 years of discussions about the pension reform we now have a realistic chance to implement it. ☒

Selected terminology from the text

Vybraná pojistná terminologie z textu

¹ government coalition partners – vládní koaliční partneři

² draft of the pension reform – návrh důchodové reformy

³ option of voluntary involvement in the second pillar – možnost dobrovolného vstupu do druhého pilíře

⁴ expectable impact on household spendings – očekávatelný dopad na výdaje domácností

⁵ form of payment – forma výplaty

⁶ lifetime pension – doživotní penze

⁷ state budget – státní rozpočet

⁸ VAT increase – zvýšení DPH

⁹ varying consumer habits and needs – různé spotřebitelské návyky a potřeby

¹⁰ Minister of Labour and Social Affairs – ministr práce a sociálních věcí

Jaromír Drábek, Minister of Labour and Social Affairs

Foto: MPSV

POJISTNÝ OBZOR

Odborný čtvrtletník českého pojištnictví

1/2011

Ročník LXXXVIII

Vydavatel: Česká asociace pojišťoven

Redakční rada:

Prof. Ing. Jaroslav Daňhel, CSc., Mgr. Ondřej Karel,
Ing. Josef Keller, Marcela Kotyrová,
Ing. Marcela Kubešová, Mgr. Eva Kucová,
Ivana Menclová, Ing. Jaroslav Mesršmíd, CSc.,
PhDr. Miloš Novák, Ing. Tomáš Síkora, MBA,
Ing. Eva Svobodová, Jaroslava Fašková.

Šéfredaktor: Mgr. Jan Cigánek

Adresa: Gemini B, Na Pankráci 1724/129,
140 00 Praha 4

Telefon: (+420) 222 350 161

Fax: (+420) 221 413 400

E-mail: redakce@pojistyobzor.cz

Grafická úprava, sazba, litografie: ENTRE s.r.o.,
Chodovské náměstí 8, 141 00 Praha 4

Titul: Integraf, s.r.o., Běloveská 187, 574 01 Náchod

ISSN 0032-2393

Distribuce, objednávky a předplatné přijímá jménem vydavatele:

SEND Předplatné, Ve Žlízku 1800, hala A3, 193 00
Praha 9 – Horní Počernice

E-mail: send@send.cz

Telefon: (+420) 225 985 225

Fax: (+420) 225 341 425

GSM: (+420) 777 333 370

SMS: (+420) 605 202 115

www.send.cz

Předplatné na Slovensku:

Magnet Press, Slovakia s.r.o.

Šustekova 8, 851 04 Bratislava

Telefon: (+421) 267 201 921

E-mail: vojackova@press.sk

www.press.sk

Evidenční číslo: MK ČR E 1060.

Inzerce: Veškeré informace podá redakce.

Nevyžádané rukopisy nevracíme.

Přetisk: Povoleno pouze se souhlasem redakce a při zachování autorských práv.

© Česká asociace pojišťoven

www.cap.cz

Cena výtisku: 75 Kč

Roční předplatné: 240 Kč

Pojistný obzor je členem Mezinárodní organizace odborného pojišťovacího tisku.

www.piassurance.eu

SUDOKU

		7	6		9			
			4			1		
8	1						9	6
2				7				
6		8				5		7
				3				4
1	4						3	8
		2			8			
			1		4	6		

POJISTI SI SVÉ AUTO

Průvodce havarijním pojištěním

Česká asociace pojišťoven

Gemini B, Na Pankráci 1724/129, 140 00 Praha 4, Česká republika
Tel.: + 420 222 350 150, fax: + 420 221 413 400
E-mail: info@cap.cz, <http://www.cap.cz>
www.jaksepojistit.cz

